

PRITARTA
Vilniaus rajono savivaldybės tarybos
2021 m. spalio d.
sprendimu Nr. T3-

PATVIRTINTA
Vilniaus rajono Pagirių lopšelis-darželis „Pelėdžiukas“
direktoriaus 2021 m. d.
įsakymu Nr. V-

**VILNIAUS RAJONO PAGIRIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „PELĖDŽIUKAS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„VAIKYSTĖS GIRAITĖ“**

**I. SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

Duomenys apie įstaigą

Švietimo teikėjo pavadinimas – Vilniaus r. Pagirių lopšelis-darželis „Pelėdžiukas“

Teisinė priklausomybė: Vilniaus rajono savivaldybės biudžetinė įstaiga

Įstaigos kodas: 19132556

Tipas – lopšelis-darželis

Pagrindinė veikla: ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas

Adresas: Šiltnamių g. 6, Pagiriai, Vilniaus rajonas, LT - 14113

Telefonas(8-52) 605 595

Interneto svetainė: <http://pagiriupeledziukas.lt/>

Požiūris į vaiką ir jo ugdymąsi

Vilniaus rajono Pagirių lopšelio-darželio „Pelėdžiukas“ (toliau lopšelis-darželis) ikimokyklinio ugdymo programa, skirta nuo 1 iki (6) metų vaikams. Programa atnaujinta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (2011), Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu (2011), kitais teisų aktais, reglamentuojančiais ikimokyklinį ugdymą, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014), Ikimokyklinio ugdymo rekomendacijomis (2015), Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa (2014), Geros mokyklos koncepcija (2015). Programa atliepia Lietuvos respublikos Vyriausybės patvirtintą Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją (2003), Jungtinių Tautų vaiko teisų konvenciją (1989), Valstybinės Švietimo 2013-2022 metų strategijos nuostatas, Valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2030“.

Lopšelio-darželio ikimokyklinės programos metodologija artima socialinio konstruktivizmo idėjoms, teigiančiomis vaiko gebėjimą ir teisę pačiam formuoti save. XXI amžiuje ankstyvoji pedagogika patiria reikšmingų pokyčių: vaikas nebėra suprantamas kaip maža ir (vis dar netobula bet vis dar tobulintina) suaugusiojo kopija, vaikystė suvokiama kaip unikalūs žmogaus raidos tarpsnis, kurio negalima nei skubinti, nei stabdyti. Traپaus, priklausomo ir pažeidžiamo vaiko samprata keičia požiūrį į vaiką kaip į kompetetingą asmenybę.

Pedagogai

Lopšelyje-darželyje veikia 17 grupių: 4 lopšelio (viena-lenkų ugdoma kalba), 11 ikimokyklinio (dvi-lenkų ugdoma kalba) ir dvi priešmokyklinio amžiaus grupės.

Lopšelyje-darželyje dirba kompetetingi ikimokyklinio ugdymo mokytojai ir švietimo specialistai, gebantys kurti ikimokyklinio ugdymo turinį, ugdymą organizuoti kaip visuminį, integralų, tęstinį procesą, siejant visas vaikų ugdymo(si) sritys (kompetencijas), nuosekliai plėtojant bendruosius vaikų gebėjimus – kūrybiškumą, kritinį mąstymą (apimančią ir problemų sprendimą, skaitmeninį raštingumą, verslumą, mokėjimą mokytis), užtikrinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir proceso tęstinumą. Įstaigos pedagogai domisi ir įgyja naujų kompetencijų, kaip organizuoti įtraukų ugdymą, į vaikų įvairovę ir skirtingus vaiko ugdymosi poreikius orientuotą ugdymą, užtikrinantį kiekvieno vaiko sėkmę ir gerovę.

Atsižvelgiant į įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos principus, pedagogai vieningai laikosi nuostatos, kad svarbiausia – užtikrinti aktyvų vaiko dalyvavimą įstaigos gyvenime ir suteikti galimybę dalyvauti, priimant sprendimus, liečiančius jo gyvenimą lopšelyje-darželyje. Remiamasi „Vaiko teisų konvencija“, kad vaiko dalyvavimas ir nuomonės turėjimas/reiškinas yra pripažįstamas kaip jo teisė. Kita svarbi nuostata – vaikas įstaigoje ugdosi per visą buvimo lopšelyje-darželyje dieną.

Lopšelio-darželio pedagogai savo veikloje taiko projektų metodą. Šio proceso metodo taikymas pradeda spręsti praktikoje kylančias problemas, gerinti ugdymo proceso kokybę, nuolat analizuojant ir reflektuojant savo praktinę veiklą. Projektinio darbo forma ir metodai padeda plėtoti demokratinius bendradarbiavimo santykius bendruomenėje ir ugdo profesines pedagogų kompetencijas.

Lopšelio-darželio pedagoginio proceso savitumas

Demokratiniai pedagogų ir vaikų santykiai

Pedagogų ir vaikų santykiai grindžiami pasitikėjimu ir pagarba. Stengiamasi išžvelgti, kas vaikui svarbu, įsiklausyti į jo žodžius, paskatinti išsakyti savo nuomonę, išgirsti ją. Vaikai turi galimybę daryti įtaką kasdieninei darželio veiklai, jie gali spręsti su jų gyvenimu susijusius

klausimus, teikti siūlymus, pageidavimus, į kuriuos atsižvelgiama. Prioritetas teikiamas pačių vaikų iniciatyvai. Vaikai ir pedagogai kartu kuria bendrojo gyvenimo įstaigoje ir grupėje susitarimus, kurie padeda ugdytis atsakomybę ir tarpusavio supratimą.

Vaikų kultūra

Laikomasi požiūrio, kad vaikiškumas yra vertybė, vaikams netaikomi suaugusiems būdingi elgesio standartai, kuriamos sąlygos vaikų saviraiškos ir vaikiško elgesio plėtojimui.

Ugdymo individualizavimas

Siekiame pažinti kiekvieną vaiką, individualų jo raidos tempą. Suvokę svarbiausius jo poreikius ir galimybes, numatome individualius ugdymo(-si) poreikius ir metodus. Skatiname vaiko savarankiškumą tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę ir teikiame didesnę pagalbą mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui. Specialiųjų poreikių turintiems vaikams teikiama švietimo pagalba. Vaikų ugdymo problemas ir kitus gerovės klausimus padeda spręsti lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisija.

Glaudus bendradarbiavimas su šeima

Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymosi procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais. Bendradarbiavimą gridžiame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, išiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus, pagarba šeimos vaidmeniui ugdant vaiką, nuolat tariamės dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių, problemų sprendimo būdų, veiksmingų ugdymosi metodų taikymo.

Kryptingas grupių mokytojų ir kitų specialistų bendradarbiavimas

Įstaigoje dirbantys švietimo pagalbos ir kiti specialistai – logopedas, psichologas, socialinis pedagogas, meninio ugdymo mokytojai, judesio korekcijos mokytojas – lanksčiai integruojasi į ugdymo(-si) procesą, talkina grupių mokytojams, nuolat tariai dėl ugdymo pritaikymo vaikui, jo ugdymosi pažangos.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Visuminio ugdymo

Ikimokykliniame amžiuje sudarome sąlygas skleisti visoms prigimtinėms vaiko galioms: fizinėms, psichinėms ir dvasinėms, neteikiant pirmenybės vienai kuriai iš jų. Ugdymo turinys yra vientisas ir neskaidomas, vienodai integruojamos visos ugdymo(-si) sritis.

Individualizavimo

Remiamės samprata, kad visi vaikai yra skirtingi: skiriasi pažinimo ir mokymosi tempas ir būdai, poreikiai, gebėjimai, galimybės, patirtys, asmeninės sąvybės. Žinodami vaikų amžiaus raidos ypatumus, įvertinę kiekvieno vaiko poreikius ir išgales, numatome realius vaiko ugdymo(-si) tikslus, pritaikome ugdymo turinį. Nuolat stebėdami vaiko pažangą, numatome tolimesnę ugdymo(-si) perspektyvą.

Demokratiškumo

Vaikui suteikiame pasirinkimo laisvę. Vaikas turi galimybę rinktis veiklą pagal savo poreikius, interesus, galimybes, nuotaiką. Kartu su vaikais kuriami bendro gyvenimo susitarimai, jų laikymasis ugdo atsakomybės jausmą. Skatiname aktyvų vaiko dalyvavimą ugdymo procese: išklausoma nuomonė, palaikoma iniciatyva, suteikiama erdvė jam pasireikšti, stengiamasi įgyvendinti jo pasiūlytas idėjas.

Tęstinumo

Siekiame darnaus vaiko perėjimo nuo šeimos ugdymo prie ankstyvojo ugdymo lopšelyje, ikimokyklinėse ir priešmokyklinėse grupėse. Nuolat siekiame palaikyti pedagogų ir šeimų glaudų bendradarbiavimą.

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir raidos tendencijas, vaiko prigimtines galias, jo individualiąją patirtį, kurti sąlygas, padedančias tenkinti vaiko prigimtinius kultūros taip pat ir etninės, socialinius pažintinius poreikius.

Uždaviniai

- Padėti atsiskleisti kiekvieno vaiko poreikiams ir gebėjimams, pritaikant ugdymo(-si) turinį, procesą, priemones.
- Siekti bendravimo ir socialinių įgūdžių formavimo(-si) ir vaikų kultūros raiškai.
- Ugdyti vaiko kalbą kaip pagrindinę vaiko saviraiškos priemonę, mokyti išklausti kitą, išreikšti save, bei savo patirtį.
- Stiprinti vaiko fizinę bei psichinę sveikatą, tenkinti saugumo, aktyvumo ir judėjimo poreikį.
- Padėti vaikui pažinti save ir aplinkinį pasaulį, sukuriant sąlygas įvairiems pažinimo būdams, bendrųjų gebėjimų ugdymuisi.
- Ugdyti vaikų estetinį suvokimą ir meninę raišką, palaikant vaikų spontaniškas kūrybines idėjas.
- Užtikrinti pozityvų, pasitikėjimo ir pagarba grįstą vaikų, pedagogų ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimą.

IV SKYRIUS UDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys, orientuotas į visas ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų sritis (kompetencijas). Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimą ikimokyklinėje įstaigoje: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, einant į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje. Visos vaikų pasiekimų sritys yra glaudžiai tarpusavyje siejamos ir integruojamos. Ugdymo turinys grindžiamas nuoseklumo ir pereinamumo principu, nuo vaiko artimos (šeimos, namų aplinkos, gimtosios vietovės, gamtos) prie tolimesnės aplinkos ir reiškinių. Temos pasirinkimą lemia vaikų siūlymai, mokytojo numatyti ugdymo tikslai, grupės vaikų poreikiai, visuomeninio gyvenimo aktualijos.

Įgyvendindami ugdymo turinį, naudojame projektų metodų elementus (stebėjimas, analizė, refleksija), kurie mums padeda labiau pažinti vaiką, jo gebėjimus, patirtį, asmenines savybes, interesus, patirties kaupimo ir mokymosi būdus. Nuolatinė refleksija ir analizė, padeda

vertinti vaiko pasiekimus ir numatyti ugdymo(-si) perspektyvą. Taikant projektinių metodų elementus, ugdymo procesas tampa dinamiškesnis ir žaismingesnis, o tai skatina aktyvesnį šeimos dalyvavimą.

Ugdymo(-si) procese taikomi ugdymo metodai, kurie užtikrina aktyvų vaiko dalyvavimą, teikia vaikui džiaugsmą, stiprina jo pasikėjimo savo jėgomis jausmą, skatina tyrinėjimą, problemų sprendimą, kritinį mąstymą, kūrybiškumą, leidžia kiekvienam vaikui pajusti sėkmę:

- **Žaidimas** – pagrindinis vaiko gyvenimo ir ugdymo(-si) metodas, svarbi vaiko kultūros dalis. Žaisdami vaikai atskleidžia patirtį, kaupia ją, išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia jausmus ir emocijas, sprendžia problemas, įveikia sunkumus, atrastus veiklos būdus pritaiko naujose situacijose, kuria bendravimo situacijas ir kt.
- **Tyrinėjimas** – vienas iš aplinkos pažinimo ir patirties kaupimo būdų, kurie skatina vaiką aktyviai veikti, mąstyti ir samprotauti apie tai ką pastebėjo, atrado, patyrė.
- **Regio Emilia metodo elementai**: kūrybinė terapinė veikla prie šviesos stalo, eksperimentavimas su šviesomis ir spalvomis, įvairiomis sensorinėmis priemonėmis, veidrodžiais ir kt.
- **STEAM veiklų organizavimas** – STEAM ugdymas suprantamas kaip integralus, į kompleksišką tikrovės reiškinių pažinimą, pritaikymą ir problemų sprendimą kreipiantis vaikų gebėjimų ugdymas gamtos mokslų, matematikos, meno, technologijų ir inžinierijos srityse. STEAM ugdyme akcentuojamas kūrybiškumas, tyrinėjimu grindžiamas mokymas(-sis), pedagogo kaip konsultanto, pagalbininko vaidmuo.
- **Pokalbis, diskusija** – vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, požiūrį, klausyti ir girdėti, ką sako kiti, apibūdinti savo ir kitų veiklą, kritiškai mąstyti.
- **Ugdymosi aplinkos kūrimas** – aplinka yra ugdymo turinio dalis, padedanti siekti ugdymo(-si) tikslo. Kuriama taip, kad tenkintų kiekvieno vaiko poreikius, ugdytų jo gebėjimus, skatintų naują patirtį, išbandant įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad ugdymosi aplinka skatintų aktyviai veikti, tyrinėti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikai kuria ir keičia aplinką, patys ją pritaiko savo sumanymams.
- **Edukacinės išvykos** – turtinama vaikų pažintinė, socialinė, kalbinė ir emocinė patirtis.
- **Lauko aplinkos išnaudojimas kaip vaikų sveikatos stiprinimo ir tyrinėjimo erdvė** – futboliukas, krepšinis, estafetės, varžybos, kūrybiniai žaidimai su gamtine medžiaga, įvairiais daiktais.
- **Tikslingas informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimas** – žaidimai ir edukaciniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos ir interaktyvių grindų, fotografavimas su aparatais, mobiliais telefonais, planšetėmis, informacijos paieška, nuotolinis bendravimas su kitų įstaigų ar šalies vaikais.

1. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Sietina su šiomis ugdymo(si) sritimis: savivoka ir savigarba, savireguliacija ir savikontrolė, emocijų suvokimas ir raiška, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
1.1.	SAVIVOKA IR SAVIGARBA Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai. Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	1 žingsnis	Reaguoja į pasakytą savo vardą. Apžiūrinės, lies kitą vaiką, tyrinės jo kūną.	Tyrinėja save veidrodyje, tapatina su draugais. Įvardina berniuką, mergaitę. Pasako savo vardą. Žaidžia vardų žaidimus: atsiliepia, pašauktas vardu, padrąsintas, save vadina vardu, pasako vardą kitam, bando pirštukais parodyti metus. Žaidžia įvairius žaidimus su veidrodžiu. Skiria save, rodo nuotraukose šeimos narius (brolių, sesę) ir kitus darželio darbuotojus, grupės draugus, tam tikros profesijos žmones. Aiškinasi, kad kiekvienas žmogus turi šeimą, namus, atlieka tam tikrus darbus, kurių rezultatais mes naudojames. Mokosi papasakoti apie save, pasakyti savo vardą, piršteliais parodo savo amžių. Vardina žmogaus kūno dalis, aiškinasi, kam reikalingos kojos, ausys, akys ir kt. kūno dalys. Mėgdžioja suaugusiojo rodomus judesius, imituoja gyvūnų kūno dalių judesius.
		2 žingsnis	Turės savo kūno išorės vaizdinius – atpažins save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadins kelias kūno dalis. Išreikš savo norus, sieks savarankiškumo, pyks, kai suaugęs draudžia tai daryti.	
		3 žingsnis	Kalbės pirmuoju asmeniu „Aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sies su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasakys ką daro, ką turi. Pasakys kas jis yra – berniukas ar mergaitė, (skirs lytį). Pavadins 5-6 kūno dalis. Didžiuosis tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikėsis, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	
		4 žingsnis	Supras savo asmeninius norus, ketinimus, jausmus. Pasakys, kaip jaučiasi, ko nori jis, ir kaip jaučiasi, ko nori kitas. Supras, kad suaugęs negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu. Manys, kad	
				Pasakoja apie save: amžius, išvaizda, lytis, pomėgiai, gebėjimai. Ieško savęs nuotraukose, stebi veidrodyje. Žaidžia bendravimo žaidimus, kartoja ir įsimena savo vardą, pavardę, kitų vaikų vardus, pomėgius. Pristato save kitiems, perduodamas simbolinį ženklą. Diskutuoja, kokie patys vaikai yra, ko nori, kaip jaučiasi. Klausosi literatūros kūrinių ir aiškinasi,

			jis yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.	kas patinka, o kas ne, kas gera, o kas bloga. Lygina save, koks yra dabar ir koks buvo anksčiau: pasakoja, ką geba, žymi bei meninėmis priemonėmis vaizduoja savo augimą, pasiekimus. Žiūrinėja savo ankstesnių ir dabartinių metų kūrybinių darbų albumus, pastebėdami, kiek daug išmoksta augdami. Kuria knygelę apie save, įsegdami savo paties pieštą autoportretą, draugų, auklėtojos, tėvų, kitų šeimos narių pieštus portretus su užrašytais žodžiais apie jį; gretina portretus, svarsto, ar panašus, kokį patį mato save pats ir kokį mato kiti. Tyrinėja savo ir kitų žmonių panašumus ir skirtumus, pomėgius, analizuoja savo elgesį įvairiose situacijose. Sudaro savo gyvenimo liniją iš piešinių, paveikslėlių, nuotraukų. Kuria savo galimybių „saulę“, ant spindulių rašydami, ką gali. Demonstruoja savo fizinių galimybių, pozų, judesių tobulumą, išradingumą žaisdami, veikdami su daiktais. Dalyvauja įvairioje veikloje (meninė, sportinė, gamtos, aplinkos pažinimo, techninė, žygiai, talkos ir kt.), kurioje atskleidžia geriausias savo savybes. Apie savo veiklą pasakoja suaugusiems ir vaikams, džiaugiasi, rodo, ką nuveikęs. Žaidžia „komplimentų“ žaidimus, pastebėdami ir įvertindami vienas kito gerąsias savybes. Stebi, tyrinėja, apmąsto, vaizduoja, komentuoja grupės, šeimos, bendruomenės gyvenimą. Klausosi kūrinėlių, diskutuoja apie gražų šeimos narių bendravimą, pagarbą, rūpinimąsi vieni kitais, vaikų, senelių bei tėvų panašumą. Žiūrinėja knygeles, savo šeimos nuotraukas, įvardina šeimos narius, iš žaislų sudaro šeimos variantus. Kalba, judesiais, mimika išreiškia meilę šeimos nariams. Aiškinasi šeimos narių giminytės ryšius (dukra, anūkė ir t.t.), sudaro savo šeimos medį. Laikosi šeimos ir bendruomenės narių susitarimų, tvarkos. Perkelia į grupę savo šeimos patirtį: bendravimo būdą, žaidimus, pomėgius.
		5 žingsnis	Supras, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažins save kūdikystės nuotraukose, teisingai pasakys, kad suaugęs bus vyras/moteris (tėvelis/mamytė). Jaus esąs šeimos, vaikų grupės narys. Apibūdins savo išvaizdą, kalbės apie šeimą, draugus. Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, sieks kitų dėmesio, palankių vertinimų.	
		6 žingsnis	Vis geriau suvoks savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ims suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam ir atsakingai pasirinkti. Juoksis iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. Save apibūdins, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, galės pasakyti savo tautybę. Save ir savo gebėjimus vertins teigiamai. Stebės ir atpažins kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.	

				Diskutuoja apie gimtinę, Tėvynę, domisi tradicijomis, papročiais, vietinėmis šventėmis, dalyvauja jose. Atpažįsta, atkartoja girdėtą informaciją iš gimtojo miesto istorijos.
1.2.	EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, atsižvelgti į kito norus) neskaudinti.	1 žingsnis	Mimika, kūno judesiais ir garsais išreikš džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patirs išsiskyrimo nerimą, atsiskyrus nuo tėvelių, džiaugsis jam sugrįžus. Išreikš nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų.	Žaisdamas, bendraudamas išreiškia savo jausmus ir norus. Kalba apie jausmus, žiūrindamas paveikslėlius, nuotraukas, piešinius, knygų iliustracijas. Išdarinėja grimasas žvelgdamas į veidrodį. Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia pasakyti, ką mėgsti, kaip jautiesi, su koku žaislu nori žaisti. Žiūri nuotraukas ir pasako, kur mergaitės, o kur berniukai. Savo jausmus išreiškia bendraudamas ir žaisdamas vaizduotės žaidimus. Žaidžia žaidimus, per kuriuos pasako, kaip jis jaučiasi, ką jis mėgsta, su koku žaislu nori žaisti. Vartoja „aš“, „mano“, „man“ („Aš noriu lėlės“). Vartoja kai kuriuos vertinimo žodžius: „Agnė gera“, „Agnė bloga“, vėliau – „Aš – gera(s)“. Savo elgesį vertina, atsižvelgdamas į pritariančią ar nepritariančią suaugusiojo veido išraišką. Nenoriai dalinasi savo žaislais, asmeniniais daiktais. Atsisveikina ir pasisveikina su šeimos nariais, sako ačiū, prašau. Žaisdamas su kitais reiškia palankumą, pasitenkinimą. Naudoja siužetinius žaislus, daiktus-pakaitalus. Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. Noriai žaidžia su suaugusiuoju, atkartoja jo veiksmus. Žaidžia žaidimus plėtojančius socialinę patirtį. Bendradarbiauja žaidžiant, mokosi suprasti draugo ketinimus, spręsti ginčus.
		2 žingsnis	Reikš pastovesnes emocijas, tačiau dar bus būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažins kitų džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	
		3 žingsnis	Pradės atpažinti, ką pats jaučia, turės savus emocijų raiškos būdus. Pradės naudoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebės kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja. Geriau valdys savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.	
		4 žingsnis	Pradės suprasti, kad skirtingose situacijose jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadinys pagrindines emocijas. Atpažins kitų emocijas pagal	Tyrinėja savo ir kitų nuotaikas: linksmas, liūdnas. Aiškinasi veido išraiškos mimikas: nusiminęs, piktas, verkiantis, džiugus. Stebi, aiškinasi, pajaučia, išgyvena, kad visi žmonės patiria jausmų, emocijų, minčių: gali džiaugtis ir pykti, būti laimingi ir nelaimingi. Aiškinasi, kokia mimikos komunikacinė

			veido išraišką, elgesį, veiksmus. Ims suvokti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis. Geriau supras kitų emocijas ir jausmus, iš dalies į juos įsijaus ir tinkamai į juos reaguos. Pradės valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos.	
		5 žingsnis	Apibūdins savo jausmus ir situacijas, kuriose jie kilo. Vis geriau supras kitų jausmus ir tinkamai į juos reaguos. Vis dažniau jausmus išreikš mimika ir žodžiais, o ne veiksmis.	
		6 žingsnis	Pavadins bei apibūdins savo jausmus, juos sukėlusias situacijas ar priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustatys, kaip jaučiasi kitas ir tinkamai reaguos. Dažniausiai bus geranoriškai nusiteikęs kitų atžvilgiu. Supras, kad gali pats kontroliuoti kilusių jausmų raišką, stengsis tinkamais būdais, neskaudindamas kitų, reikšti jausmus.	reikšmė, ją naudoja saviraiškai: šypsena, linksmos akys, ašaros, susiraukęs, piktas veidas. Stebi jas veidrodyje. Atlieka mimikos pratimus prieš draugą ir prieš veidrodį: šypsosi sau, draugui, nustemba (pakelia antakius); vaizduoja pyktį (suraukia kaklą); baimę (išplečia akis); įniršį (išsišiepia rodant dantis); pasibjaurėjimą (patempia apatinę lūpą); „beždžionėlę“ (šypsotis ištempus ausis). Klausosi kūrinėlių apie jausmus, nuotaikas, svarstydamas, iš ko galima suprasti, kad kitam linksma, liūdna, pikta, skaudu. Iš vaikų balsų įrašų bando nuspręsti, kokios jie nuotaikos. Tyrinėja ir aiškinasi, kaip kūnas reaguoja į skausmą. Išreiškia savo savijautą, norus žodžiais, įvardina savo emocines būsenas bei jų priežastis įvairiose gyvenimo situacijose. Užbaigia frazes „Man patinka, nes...“, „Aš laimingas, nes...“ ir kt. Naudoja „nuotaikų lentą“: gamina veidukus, simbolines nuotaikų korteles, vaizduoja tam tikrą išraišką, savo nuotaiką, skaičiuoja ir nusprendžia, kokia nuotaika vyrauja grupėje. Liūdniems, piktiems vaikams padeda patarimų korteles (simbolius). Kitiems reiškia supratimą, užuojautą tinkama balso intonacija. Simboliniais paveikslėliais ženkliną knygelėse, siužetiniuose paveikslėliuose pavaizduotų žmonių, gyvūnų nuotaiką. Kuria nuotaikingų veidų paveikslą. Žaidžia spalvų kortelėmis, spalvotomis skarelėmis, šviesos stalu, pasakydamas, kokios spalvos tą dieną nuotaika. Klausosi skirtingos nuotaikos muzikos kūrinių, jas išreiškdamas spalvomis, linijomis, formomis. Žaidžia saviraiškos žaidimus, iš judesių, mimikos spėdamas, kas ką veikia, kaip jaučiasi, įsitikindamas, kad kūno kalba galima daug ką išreikšti. Kasdienės, ugdomosios veiklos, pasivaikščiojimų, išvykų bei ekskursijų metu, bendraudamas rodo jautrumą kitiems. Domisi draugo savijauta, stebi, kada kitam liūdna, skauda, gera ar linksma, nuramina, džiaugiasi kartu.

				Paguodžia kitus myluodamas, sūpuodamas, kykuodamas, maldydamas, žaidindamas, juokindamas.
1.3.	SANTYKIAI SUAUGUSIAIS Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais. Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.	1 žingsnis	Gerau jausis įprastoje aplinkoje. Nusiramins kalbinamas, nešiojamas, supamas. Tapatinsis su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.	Laiku valgo, eina į lauką pasivaikščioti, laiku miega, žaidžia ir t.t. Pripranta prie ritualų ir jų laikosi. Ieško emocinio supratimo, auklėtojos (lipa ant kelių, prašosi paimamas ant rankų) ir bendraamžių palaikymo. Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu. Siekia geros savijautos, pasakoja apie save, savo aprangą, šeimą. Domisi patrauklia veikla, gerai jaučiasi grupės aplinkoje. Žaidžia emocinius (kykavimo, mylavimo) žaidimus. Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“).
		2 žingsnis	Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįš prie ankstesnės veiklos. Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramins suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieškos nusiramimo. Pradės valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus.	
		3 žingsnis	Žaisdamas kalbės su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Bandys laikytis suaugusiojo prašymų, susitarimų ir draudimų. Nueis šalin, jeigu kas nepatinka, atsisakys bendros veiklos, nekalbės. Išbandys įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.	
		4 žingsnis	Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu, laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengsis laikytis žaidimo taisyklių. Nusiramins, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Ramioje situacijoje įvardins savo ar kito netinkamo elgesio galimas	

			pasekmes, bandys laikytis tinkamo elgesio taisyklių.	Aiškinasi, kad ne visada visi norai yra patenkinami, kad kiti žmonės irgi turi savo jausmus ir norus. Diskutuoja apie tai, kad būtina valdyti savo poreikius, jausmus, kad netinkamas elgesys, žodžiai įžeidžia kitus. Diskutuoja apie bendravimą, kilusius ginčus su draugais, kaip juos taikiai spręsti. Žaidybinių situacijų metu ieško konfliktų sprendimo būdų. Vaizduoja tinkamus ir netinkamus poelgius, įsijausdamas į „draugo“, „svečio“, „brolio“ ar kt. vaidmenis. Komentuoja, ką grupėje matė, pastebėjo, patyrė gero, ko nenorėtų matyti. Dėlioja siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš paveikslėlių. Žaidžia bendrus žaidimus, laikosi žaidimo taisyklių, veikia šalia kitų atsargiai, netrukdydamas, gerbdamas jų privatumą. Kultūringai bendrauja su visais vaikais, padėkoja, pasisveikina, atsisveikina. Žaidžia žaidimus, kuriuose pasirenka, ar vykdyti sugalvotus, apgaulingus kvietimus, siūlymus, ar atsispirti, nes juose slypi pavojai, galintys pakenkti pačiam ir kitiems. Kaupia gerų darbų, gerų poelgių kraitelę, simbolinėmis kortelėmis pažymėdami atliktus gerus darbelius, dėkodamas draugams už gerus jų poelgius. Dovanoja vienas kitam pasigamintus „švelniukus“, „užaugina gerumo medį“, ant jo kabindamas gerumo, padėkos, linkėjimų žodžius. Aiškinasi, kokiais būdais galima sumažinti pyktį, įniršį, išbando tai praktiškai.
		5 žingsnis	Primenant laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Lengviau priims dienos ritmo pasikeitimus. Ramioje situacijoje sugalvos kelis konflikto sprendimo būdus, numatys jų taikymo pasekmes. Primins kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bandys jų laikytis be suaugusiųjų kontrolės.	
		6 žingsnis	Dažniausiai savarankiškai laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Bandys susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių. Stengsis suvaldyti savo pyktį, įniršį. Lengvai priims dienos ritmo pasikeitimus.	
1.4.	SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAS Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su	1 žingsnis	Atpažins juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugsis jį pamatęs, atsakys jo kalbinamas, žaidinamas. Verks atsiskirdamas nuo tėvų, padedamas pedagogo nurims ir įsitrauks į veiklą.	Bando laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų (apsikabinimai, pasibučiavimai ir pan.). Tinkamai reaguoja į pritariančią ar nepritariančią suaugusiojo veido mimiką. Tvarkosi savo žaidimo vietą, padeda draugams ar auklėtojai. Deda daiktus ir žaislus į jiems skirtas vietas. Žaisdamas su kitais reiškia palankumą, pasitenkinimą. Naudoja siužetinius žaislus, daiktus-pakaitalus. Noriai žaidžia su suaugusiuoju, atkartoja jo veiksmus. Žaidžia žaidimus plėtojančius socialinę patirtį. Mėgsta drauge veikti su suaugusiu (žaisti, vartyti knygeles,
		2 žingsnis	Rodys prierašumą juo besirūpinančiu suaugusiuoju. Žais kartu su juo besirūpinančiu suaugusiuoju, stebės ir mėgdžios jo žodžius, veiksmus. Bijos	

vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.		nepažįstamų žmonių. Gebės padėti suaugusiam tvarkyti žaislus	ridenti kamuolį, statyti bokštą ir kt.). Mėgdžioja suaugusiųjų, brolių, seserų veiksmus, kalbą, poelgius, savaip juos sudėliodamas į siužetą ir palydėdamas girdėtais žodžiais bei intonacijomis: maitina lėlę, valo stalą, šluoja grindis, tvarko žaislus. Mimika, gestais išreiškia meilę, nuotaiką, nerimą, pyktį, susierzinimą, kaltę, gėdą. Žodžiu išreiškia norus. Pats susiranda žaislus, naudoja žaislus pakaitalus, nemėgsta, kad suaugusysis siūlytų žaidimo veiksmų seką, bet džiaugiasi pagyrimu. Dažnai kartoja „Aš pats“, nesileidžia nurengiamas, aprenngiamas, bando tai padaryti pats.
	3 žingsnis	Drąsiai veiks, rizikuos, išbandys ką nors nauja. Mėgdžios, tačiau žaidime savaip pertvarkys juo besirūpinančių suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Norės veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priims suaugusiojo pagalbą, kartais užsispirs. Lengviau nei antraisiais metais atsiskirs nuo tėvų. Ramiai stebės nepažįstamus žmones, kai juo besirūpinantis suaugęs yra šalia jo arba matomas netoliese.	
	4 žingsnis	Lengvai atsiskirs nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jausis saugus, rodys pasitikėjimą grupės pedagogais, bendradarbiaus su jais: kalbės, klaus, tarsis. Paklaustas suaugusiajam pasakys savo nuomonę. Dažniausiai priims pedagogo pagalbą, pasiūlymus bei vykdys individualiai pasakytus prašymus. Mėgs ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kasdieninėse situacijose stengsis laikytis suaugusiojo nustatytos tvarkos bei elgesio taisyklių, tačiau supykęs, susijaudinęs gali nepaklusti, priešintis.	
	5 žingsnis	Drąsiai bendraus su pažįstamais ir mažiau pažįstamais žmonėmis grupėje. Rodys, prašys, siūlys, aiškins, nurodins, įtraukdamas	Atsisveikina su tėvais ir pats bėga į grupę, dairo, ką ir su kuo žaisti. Stebi suaugusiųjų gyvenimą, diskutuoja apie žmonių darbą, šeimą. Seka suaugusiųjų pavyzdžiu, iš jų mokosi, kreipiasi pagalbos, patarimo, klausinėja, išklauso, rodo savo darbelius, džiaugiasi savo pasiekimais. Kviečia kartu veikti, žaisti. Bendrauja su jais pagarbiai, kultūringai. Dalinasi išpūdžiais, kaip padeda suaugusiems ir šeimos nariams. Įsiklauso į suaugusiųjų siūlymus, patarimus, atlieka nedidelius įpareigojimus. Aptaria, kuria bendravimo su aplinkiniais elgesio taisykles. Klausosi suaugusiųjų pasakojimų, sekimo, deklamavimo, skaitymo, dainų, lopšinių. Susipažįsta su įstaigoje dirbančiais žmonėmis, jų veikla, aiškinasi, kuo jie svarbūs, kodėl reikia gerbti jų darbą. Žaidimų metu imituoja, išbando suaugusiųjų darbus, atitinkamoms situacijoms tinkančius elgesio būdus. Dalyvauja susitikimuose su įvairių tarnybų, įstaigų, profesijų žmonėmis, lankosi tėvų darbovietėse, muziejuose, parodose, dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose ir kt., bendrauja

			suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. Priims su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrins suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas - atsiklaus, derėsis, pasakys, kaip pasielgė kitas ir laukia komentarų. Dažniausiai laikysis suaugusiojo nustatytų elgesio taisyklių, susitarimų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam.	su kitų vaikų šeimos nariais, mažai ar visai nepažįstamais žmonėmis. Diskutuoja, kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis, kuria žaidybines situacijas, kaip negalima elgtis. Aiškinasi pavojingas situacijas, aptaria, į ką reikėtų kreiptis pagalbos. Domisi žmonėmis, kurie rūpinasi žmonių saugumu: policininkais, gaisrininkais, gydytojais. Susipažįsta su jų profesija, aiškinasi, kokiais telefono numeriais juos galima iškviesti.
		6 žingsnis	Nusiteikęs geranoriškai ir pagarbiai bendrauti su suaugusiais. Susitars su juo besirūpinančiais suaugusiais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, stengsis laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai. Kasdieninėse situacijose bandys tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaiškins, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.	
1.5.	SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.	1 žingsnis	Gerai jausis įprastoje aplinkoje. Nusiramins kalbinamas, nešiojamas, supamas. Tapatinsis su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.	Laiku valgo, eina į lauką pasivaikščioti, laiku miega, žaidžia ir t.t. Pripranta prie ritualų ir jų laikosi. Ieško emocinio supratimo, auklėtojos (lipa ant kelių, prašosi paimamas ant rankų) ir bendraamžių palaikymo. Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu. Siekia geros savijautos,
		2 žingsnis	Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįš prie ankstesnės veiklos.	

Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.		Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramins suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieškos nusiraminimo. Pradės valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus.	pasakoja apie save, savo aprangą, šeimą. Domisi patrauklia veikla, gerai jaučiasi grupės aplinkoje. Žaidžia emocinius (kykavimo, mylavimo) žaidimus. Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“).
	3 žingsnis	Žaisdamas kalbės su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Bandys laikytis suaugusiojo prašymų, susitarimų ir draudimų. Nueis šalin, jeigu kas nepatinka, atsisakys bendros veiklos, nekalbės. Išbandys įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.	
	4 žingsnis	Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu, laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengsis laikytis žaidimo taisyklių. Nusiramins, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Ramioje situacijoje įvardins savo ar kito netinkamo elgesio galimas pasekmes, bandys laikytis tinkamo elgesio taisyklių.	Kasdienių situacijų metu aiškinasi kultūringo bendravimo, elgesio įvairiose situacijose taisykles. Tyrinėja savo ir kitų elgesį, atlieka kai kuriuos įpareigojimus, nurodymus. Kuria, aptaria grupės elgesio taisykles. Klausosi kūrinėlių, diskutuodamas apie vaikų ir gyvūnų gerus ir blogus poelgius bei jų pasekmes, samprotaudamas, kaip pats pasielgtų panašioje situacijoje. Žaisdamas, bendraudamas mokosi elementarių savikontrolės įgūdžių. Atlikdamas tą patį darbą netrukdo dirbančiam šalia, tariasi dėl bendrų veiksmų, derina savo interesus. Aiškinasi, kad ne visada visi norai yra patenkinami, kad kiti žmonės irgi turi savo jausmus ir norus. Diskutuoja apie tai, kad būtina valdyti savo poreikius, jausmus, kad netinkamas elgesys, žodžiai įžeidžia kitus. Diskutuoja apie bendravimą, kilusius ginčus su draugais, kaip juos taikiai spręsti. Žaidybinių situacijų metu ieško konfliktų sprendimo būdų. Vaizduoja tinkamus ir netinkamus poelgius, įsijausdamas į „draugo“, „svečio“, „brolio“ ar kt. vaidmenis. Komentuoja, ką grupėje matė, pastebėjo,
	5 žingsnis	Primenant laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Lengviau priims dienos ritmo pasikeitimus. Ramioje situacijoje sugalvos kelis konflikto sprendimo būdus, numatys jų taikymo pasekmes. Primins kitiems tinkamo elgesio	

			taisykles ir bandys jų laikytis be suaugusiųjų kontrolės.	patyrė gero, ko nenorėtų matyti. Dėlioja siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš paveikslėlių. Žaidžia bendrus žaidimus, laikosi žaidimo taisyklių, veikia šalia kitų atsargiai, netrukdydamas, gerbdamas jų privatumą. Kultūringai bendrauja su visais vaikais, padėkoja, pasisveikina, atsisveikina. Žaidžia žaidimus, kuriuose pasirenka, ar vykdyti sugalvotus, apgaulingus kvietimus, siūlymus, ar atsispirti, nes juose slypi pavojai, galintys pakenkti pačiam ir kitiems. Kaupia gerų darbų, gerų poelgių kraitelę, simbolinėmis kortelėmis pažymėdami atliktus gerus darbelius, dėkodamas draugams už gerus jų poelgius. Dovanoja vienas kitam pasigamintus „švelniukus“, „užaugina gerumo medį“, ant jo kabindamas gerumo, padėkos, linkėjimų žodžius. Aiškinasi, kokiais būdais galima sumažinti pyktį, įniršį, išbando tai praktiškai. Naudoja žaidimus: mylavimus, kykavimus, juokimus ir kt.
		6 žingsnis	Dažniausiai savarankiškai laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Bandys susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieškos taikių išeičių. Stengsis suvaldyti savo pyktį, įniršį. Lengvai priims dienos ritmo pasikeitimus.	

2. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: kasdieniais gyvenimo įgūdžiais, fiziniu aktyvumu bei iniciatyvumu ir atkaklumu

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
2.1	KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI Vertybinių nuostatų. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius. Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus:	1 žingsnis	Bandys savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio.	Bando valgyti savarankiškai, laikyti šaukštelį, gerti iš puodelio, dviem pirštais imti gabalėliais pjaustytus vaisius. Jei nenori valgyti, nustumia lėkštę su maistu, bando pasakyti, kas netinka. Įsidėmi ir žino savo vietą prie stalo. Nusišluosto nosytę, išmeta šiukšlę į šiukšlių dėžę. Žaisdamas su lėlėmis imituoja, kad jas maitina, glosto, migdo, vežioja vežimėlyje, supuoja. Nuneša žaislus (lėles, meškinus, mašinytes, kamuoliukus) į jiems skirtas vietas. Žaidžia žaidimus susijusius su kūno dalimis, vardų įsiminimu, mažybiniais vardais ar gyvūnų pavadinimais. Klausio
		2 žingsnis	Valgys ir gers padedamas arba savarankiškai. Parodys ženklais, veido mimika arba pasakys, kada nori į tualetą. Suaugusiojo rengiamas vaikas jam padės. Paprašytas padės žaislą į vietą.	

apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	3 žingsnis	Savarankiškai valgys ir gers. Pradės naudoti stalo įrankius. Pasakys, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eis į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarkys. Suaugusiojo padedamas nusirengs ir apsirengs, bandys praustis, nusišluostys veidą, rankas. Padės į vietą vieną kitą daiktą.	įvairių įrašų, pasakų, dainelių įtvirtinančių kasdienius gyvenimo įgūdžius. Pažįsta savo drabužius, mėgina apsiauti batus, apsivilgti megztinį, užsidėti kepurę ant galvos. Paveikslėliuose atpažįsta drabužėlius, juos pavadina. Bando sagstyti drabužių sagas, varstyti batų raištelius, padeda draugui užsisiegti megztinį. Prieš valgi, įsitepęs ar pasinaudojęs tualetu pats nusiplauna rankas, veidą, savarankiškai nusišluosto. Naudoja įvairias spalvotas, kvepiančias vaikiškas higienos priemones pagal paskirtį.
	4 žingsnis	Valgys gana tvarkingai. Primenant po valgio skalaus burną. Pasakos kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas. Padedant suaugusiajam serviruos ir po valgio sutvarkys stalą. Padedant naudosis tualetu, nusiplaus rankas, nusišluostys veidą, apsirengs ir nusirengs. Susitvarkys dalį žaislų su kuriais žaidė.	Valgio metu valgo nedideliais gabaliukais, gerai sukranto maistą, pradeda naudotis visais stalo įrankiais, nekalba prie stalo, nežaidžia, pavalgius padėkoja. Įvardija kelis sveikus maisto produktus bei kelis nenaudingus sveikatai produktus (traškučiai, guminukai), trumpai papasakoja kitiems apie saldumynų žalą organizmui. Kalba apie sveikatos saugojimo būdus, dantukų priežiūrą, pasako, kad po valgio ar pasinaudojęs tualetu turi nusiplauti rankas. Tyrinėja ir įvardija kūno dalis. Apžiūri save veidrodyje, aiškinasi kodėl kiekvienas žmogus skirtingas, aiškinasi mergaičių ir berniukų skirtumus. Suvokia, kad kūnas vystosi, lygina save dabar ir praeityje, ateityje. Savarankiškai naudojami asmeniniais higienos reikmenimis (šukomis, burnos skalavimo stiklinėmis, vienkartinėmis nosinaitėmis ir kt.). Paruošia stalus valgiui, taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Paaškina sveiko maisto, vitaminų, sporto naudą organizmui. Stebi saugų eismą gatvėje, suvokia kaip saugiai pereiti gatvę, kaip elgtis su aštriais įrankiais, elektriniais daiktais ar prietaisais, degtukais, kaip elgtis prie vandens, karštą ar šaltą dieną. Domisi įvairiais kelio ženklais, sveiko maisto
	5 žingsnis	Valgys tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudosis stalo įrankiais. Domėsis, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviruos ir sutvarkys stalą vadovaujant suaugusiajam. Savarankiškai apsirengs ir nusirengs, apsiaus ir nusiaus batus. Primenant susitvarkys žaislus ir veiklos vietą. Saugos save ir kitus.	

		6 žingsnis	Valgys tvarkingai. Pasakys, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Pasakys keletą produktų kuriuos valgyti sveiką. Savarankiškai serviruos ir sutvarkys stalą. Savarankiškai apsirengs ir nusirengs, apsiaus ir nusiaus batus. Padedant suaugusiajam pasirinks tinkamus drabužius ir avalynę pagal orus. Dažniausiai savarankiškai susitvarkys žaislus. Žinos, kaip reikia elgtis gatvėje, kaip saugiai naudotis aštriais įrankiais. Prisiminus stengsis vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.	gaminimu, žmogaus kūnu (piešia – aplikuoja šviesoforą, vaisius, daržoves ir kt.). Laikosi kūno higienos ir dantukų priežiūros taisyklių.
2.2	INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS Vertybinė nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais. Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	1 žingsnis	Savarankiškai judės link sudominusių žaislų, daiktų. Trumpam sutelks dėmesį, seks judančius daiktus akimis, atliks tikslingus judesius, veiksmus su daiktais. Žvelgdamas į akis, čiauškėdams, duodamas žaislą kitam paskatins su juo žaisti. Išreiškdamas savo norus parodys „taip“ arba „ne“.	Žaidžia su mėgstamais žaislais. Laikydamasis eina prie sudominusių daiktų. Žaidžia smulkiai motorikai skirtus žaidimus, reikalaujančius dėmesio, atkaklumo (kaišioja detales į atitinkamas ertmes ir kt). Stebi, kaip mokytojas stato bokštą ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštą. Žaidžia su suaugusiuoju norimus žaidimus. Renka žaislus, deda į dėžes, meta kamuoliukus į skirtas dėžes, šiuos veiksmus kartoja daug kartų. Pasilipa, kad pasiektų norimą daiktą, ilgai tyrinėja sudominusį daiktą, žaislą, eksperimentuoja su juo.
		2 žingsnis	Pasirinks daiktus, su jais žais, daug kartų atkakliai bandys atlikti naują veiksmą, kartos tai, kas jau pavyko anksčiau. Judesį, veiksmą ar garsą galės pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuos kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Atitraukus dėmesį vėl sugrįž prie	

			ankstesnės veiklos. Pats noriai mokysis iš tų, su kuriais jausis saugus. Veiksmais, atskirais žodžiais reikš norus, ves suaugusįjį prie dominančių žaislų. Negalėdamas įveikti kliūties protestuos, reikš nepasitenkinimą.	
		3 žingsnis	Energingai žais, ką nors veiks, laisvai judės erdvėje, pats keis veiklą, pasirinks vieną iš kelių daiktų, sugalvos būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgs išbandyti suaugusiojo pasiūlytus žaislus, žaidimus, neįprastas veikas. Ekspresyviai reikš savo norus, sakys „ne“.	
		4 žingsnis	Pasirinks ir kurį laiką kryptingai plėtos veiklą vienas ir su draugais. Susidomės ir įsitraus į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bandys ką nors daryti kitaip arba lauks suaugusiojo pagalbos. Sieks savarankiškumo, bet vis dar lauks suaugusiųjų paskarinimo, padrąsinimo.	Žaidžia ir atlieka įvairius judesius dviese, grupelėje ar su visa grupe. Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui, veiklai ir buria kitus vaikus. Atlieka nesudėtingus darbus: išplauna teptukus, žaislus, indelius, stiklinę ir pan. Pasiūlytą veiklą atlieka savaip taip, kaip jiems įdomiau. Žaidžia ilgą laiką truncančius judriuosius žaidimus. Konstruoja, dėlioja, išardo ir vėl stato sudėtingus statinius. Savo sugalvota veiklą ar suaugusiojo pasiūlytas užduotis, žaidimus baigia iki galo. Plėtoja sumanymus ilgesnį laiką.
		5 žingsnis	Pasirinks ir ilgesnį laiką kryptingai plėtos veiklą vienas ar su draugais. Lengviau pereis nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai grupei pasiūlytos veiklos. Pasiūlytą veiklą atliks susikaupęs,	

			išradingai, savarankiškai. Ilgesnį laiką pats bandys įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipsis pagalbos į suaugusįjį.	
		6 žingsnis	Turiningai plėtos paties pasirinktą veiklą, ją tęs kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraus į suaugusiojo, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlys vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bandys įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bandys įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipsis į suaugusįjį.	
2.3	FIZINIS AKTYVUMAS Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji	1 žingsnis	Sėdės, šliauš, ropos pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistos, stovės laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuos laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaikys pusiausvyrą. Tikslingai sieks daikto, rankos judėjimą seks akimis, pačiups ir laikys daiktą saujoje, paglostys žaislą, kiš jį į burną, purtys, mojuos, stuksens, perims daiktus iš vienos rankos į kitą.	Pradeda orientuotis įprastoje erdvėje, žino, kur išdėlioti žaislai, daiktai, patys juos susiranda ir priima. Įvairių žaidimų metu mēto, kelia triukšmą, slepiasi, šliaužia grindimis, ropoja keturpėstii, vėžioja, stumdo tempia žaislus. Bando lipti kopėčiomis, bėga paskui skrendantį balioną ar riedantį kamuolį. Supasi supynėmis, čiuožia nuo čiuožyklos patys ar padedant suaugusiajam. Juda ar sustoja po signalo, juda nurodyta kryptimi. Pralenda pro lanką pasuoelę, virvę, kėdutę. Stovi ir vaikšto ant pirštų galų, bando palaikyti pusiausvyrą. Užlipa ir nulipa laiptais, užlipa ant kėdės, suolo, dėžės ir kt. Spiria, meta ir gauda kamuolį. Piešia pieštuku, kreidelėmis, pirštu, braižo linijas per visą lapą. Atsiranda simboliai: spiralė, saulutė, kryžius, veidukas, apskritimas. Aktyviai juda, šokdina mėgstamiausius žaislus grojant ritmingai muzikai. Melodiją atkuria balsu, ritminiais judesiais. Groja
		2 žingsnis	Savarankiškai atsistos, stovės, atsitūps, pasilenks, eis į priekį, šoną ir atgal, eis stumdamas ar tempdamas daiktą, bėgs tiesiomis	

motorika.		kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumsis kojomis, pralįs per kliūtis keturpėsčia, padedamas lips laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spirs kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. Pasuks riešą, apvers plaštaką delnu žemyn, pasuks delnu aukštyn, mostels plaštaka, paims daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmes daiktus iš rankų atleisdamas pirštus. Plos rankomis. Ridens, mes, gaudys kamuolį.	koku nors instrumentu. Atlieka ritminius pratimus panaudojant įvairius turimus daiktus: akmenukus, puodelius, kaladėles, pagaliukus, šaukštus ir kt. Įmituoja įvairius judesius („meška eina“, „ančiukas plaukia“, „paukštelis skrenda“, „varlytė šokuoja“, „arkliukas joja“ ir kt.). Klausosi linksmų ir ramių muzikos kūrinų. Žaidimų metu konstruoja, veria sagas ant virvutės.
	3 žingsnis	Pastovės ant vienos kojos (3-4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eis ten, kur norės, vaikščiodamas apeis arba peržengs kliūtis, eis plačia (25-30 cm.) linija. Bėgs keisdamas kryptį, greitį. Lips ir nulips laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsisirdamas abiem kojomis pašoks nuo žemės, nušoks nuo laiptelio, peršoks liniją. Geriau derins akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruos, vers ant virvutės sagas, ridens, mėtys, gaudys, spirs kamuolį, įkirps popieriaus kraštą.	
	4 žingsnis	Stovėdamas pasistiebs, atsistos ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atliks įvairius judesius	Pasakoja koks laisvalaikio praleidimas naudingas mūsų sveikatai, o koks žalingas. Atlieka atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus. Žaidžia

			kojomis bei rankomis. Eis ant pirštų galų, eis siaura (5 cm.) linija, gimnastikos suoleliu, lips laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėktų. Mins ir vairuos triratuką. Pieštuką laikys tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atliks judesius plaštaka ir pirštais (ims atgnybs, suspaus dviem pištais, kočios tarp delnų) bei ranka (mojuos, plasnos). Ištiestomis rankomis pagaus didelį kamuolį.	ramius ir judrius žaidimus. Atlieka judesius, masažuoja kojų, pasakėlių ar tautosakos kūrinėlių pagalba. Žaidžia pirštukų žaidimus. Varto įvairias knygeles apie dienos režimą, klausosi kūrinėlių, dainelių apie sveikatą. Po įtemptos dienos atlieka atsipalaidavimo pratimus. Piešia pagal ramią muziką, kuria mankštos judesiu pagal girdimą muziką. Žaidžia komandinius žaidimus, rungtyniauja estafėčių pagalba. Dalyvauja įvairiuose rungtyse: traukia virvę, numušą kėglius, spardo kamuolį, gauda kamuolį, meta kamuolį į krepšį, taikinį. Dalyvauja varžybose, sporto šventėse. Važinėja dviratukais, paspirtukais, riedučiais, triratukais, rogutėmis. Atlieka kvėpavimo pratimus kartu su judesiais. Laipioja lauko kopetėlėmis įvairiu tempu ir įvairiais būdais. Atlieka įvairias užduotis: peršoka kliūtis, šokinėja ant dviejų kojų, šokinėja iš lanko į lanką, nušoka nuo paaukštinimo. Ridena, meta, gauda, spiria kamuolį, atmuša kamuolį dešine ir kaire rankomis po kelis kartus. Ropoja keturpėsčiomis, Vaikšto vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus, vaikšto poromis, susikabinus rankomis, keičiant kryptį. Vaikšto ant žemės nubrėžta linija arba padėta lenta, nuožulnia lenta. Vaikšto keliant aukštai kelius, kulnais, pasistiebe ant pirštų. Vaikšto peržengiant daiktus, suoleliu, stora virve, lazda, plokščiu lanku padėtu ant grindų. Vaikšto horizontaliu, nuožulniu buomu, atlikdami įvairius judesius rankomis ir kojomis. Laipioja aukštyn ir žemyn pristatomuoju žingsniu. Darant įvairius darbelius kerpa žirklėmis, piešia, kopijuoja, apvedžioja daiktus, figūras. Brėžia tiesias, pasvirusias linijas, kopijuoja spausdintines raides, ornamentus.
		5 žingsnis	Eis pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitai, vikriai bėgios vingiais, greitėdamas ir letėdamas, išsisukinėdamas, bėgs ant pirštų galų. Šokinės abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinės per virvutę, peršoks žemas kliūtis, pašoks siekdamas daikto. Laipios lauko įrenginiais. Spirs kamuolį į taikinį. Pieštuką ir žirkles laikys beveik taisyklingai. Tiksliai atliks sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka. Iš įvairių padėčių mes kamuolį į taikinį, tiksliau gaudys, mušinės.	
		6 žingsnis	Eis ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu.	

			Ištvermingas, bėgs ilgesnius atstumus. Bėgs pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kojas. Šokinės ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoks į tolį, į aukštį. Važiuos dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atliks vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdys pieštuką bei žirkles ką nors kipdamas ar piešdamas. Su kamuoliu atliks sportinius žaidimų elementus, žais komandomis, derindamas veiksmus.	
--	--	--	--	--

3. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

sietina su noru ir gebėjimu suprasti kitus, išreikšti save, būti suprastam; ieškoti informacijos, ja dalintis ir panaudoti; suprasti rašytinius šaltinius ir taip turtinti savo patirtį

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
3.1.	PROBLEMŲ SPRENDIMAS Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors	1 žingsnis	Kartos nepasisekusį veiksmą, jį keis, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodys, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos.	Bando užlįsti į tarpą tarp spintelės ir sienos, nepavykus, kviečiasi pagalbos. Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais, ieškodamas teisingų sprendimo būdų. Stebi, kaip auklėtojas atsuka ir užsuka buteliuko kamštelį. Bando kamštelį atsukti pats. Kai trūksta žaislų žaidimui, kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Žaidžia sudarytas problemines situacijas „Ką daryti – atėmė žaisliuką?“. Padedamas atkreipia dėmesį į kasdieninę situaciją „čia ir dabar“. Kiemo aikštelėje kartu su suaugusiais sprendžia problemą – kaip nesuslapti kojųčių? Pradedą suprasti apibūdinimus: gražus, geras, mylimas, išdykęs ir pan. ir geba save vertinti. Stengiasi išvengti kliūčių. Teisingai rengiasi panaudodamas paties susikurtus ir suaugusiojo parodytus būdus. Stebi savo laikyseną veidrodyje gulint, sėdint, stovint, ją tyrinėja,
		2 žingsnis	Išbandys jau žinomus veikimo būdus. Stebės, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbandys jų naudojamus būdus. Susidūręs su kliūtimi lauks pagalbos.	
		3 žingsnis	Drąsiai ims sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bandys ją atlikti pats, stebės savo veiksmų pasekmes. Susidūręs su kliūtimis prašys	

	išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.		pagalbos.	kontroliuoja. Mokosi nepasimesti erdvėje, o pasimetus – ieškoti išeities.
		4 žingsnis	Supras, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Įveikiant ją išbandys paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebės savo veiksmų pasekmes, supras, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašys suaugusiojo pagalbos.	Imasi kurti darbėlį iš popieriaus, kurį reikia tiksliai lankstyti ir kirpti, bet nėra tikras, ar jam pavyks. Nepavykus, bandymo būdu siekia rezultato. Pasako, kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors suplėšys jo piešinį. Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas. Sprendžia problemines situacijas „Ką daryti“ – patarimai draugams. Sudarinėja veiksmų planą tikslui „Noriu sužinoti“. Žaidžia žaidimą „Labirintų keliai“. Taiso sugadintą daiktą, suplėšytą knygutę. Bando su suaugusiuoju įvardinti pasekmes „Kas bus, jeigu...“.
		5 žingsnis	Pats ieškos sunkumų, kliūčių, aktyviai bandys įveikti sutiktus sunkumus. Ieškos tinkamų sprendimų, tarsis su kitais, mokysis iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašys suaugusiojo pagalbos.	Žaidžia sveikatos saugojimo žaidimus: „Kaip pereiti gatvę?“, „Susirgo...“ ir pan. Suvokia jausmų įvairovę, mokosi suprasti, kad visi turi jausmus. Žaidžia jausmų žaidimus: „Ką žinome vieni apie kitus?“, „Jausmai“, „Aš turiu pilvą pyktį ir t.t.“. Mokosi valdyti savo jausmus: išreikšti žodžiais, piešiniais, vaidyba, muzika. Piešia savo kūno siluetą, nupiešia širdį, plaučius, smegenis ir pavaizduoja tą kūno dalį, kur gyvena jausmai. Stengiasi suprasti ir apibūdinti savo savijautą, reikalui esant kreiptis į suaugusįjį pagalbos. Savitai sprendžia iškilusias problemas. Moka išvengti kliūčių. Teisingai rengiasi panaudodamas paties susikurtus ir suaugusiojo parodytus būdus. Stebi savo laikyseną, ją tyrinėja, kontroliuoja. Mokosi nepasimesti erdvėje, o pasimetus – ieškoti išeities. Sprendžia galvosūkius, dalyvauja viktorinose, konkursuose, savitai argumentuoja.
		6 žingsnis	Atpažins, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieškos tinkamų sprendimų, pradės numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tarsis su kitais ir atsižvelgs į jų nuomonę, siūlys ir priims pagalbą, mokysis iš savo ir kitų klaidų. Nepasisekus kelis kartus, ieškos vis kitos išeities arba prašys kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.	
3.2.	SAKYTINĖ KALBA Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	1 žingsnis	Klausymas - klausysis suaugusiojo. Skirs griežtą ir malonų kalbančiojo suaugusiojo kalbėjimo toną. Supras elementarius klausimus ir	Klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbančiojo suaugusiojo kalbėjimo toną. Klausosi sekamų pasakų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių. Supranta ir vykdo žodinius nurodymus. Čiauska garsų junginius, savo kalba

Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreišdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį. Išreišdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.		prašymus. Džiaugsis įvairiais garsais ir ritmais. Supras savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus, veiksmų pavadinimus, gebės veiksmais atsakyti į klausimus. Kalbėjimas – komunikavimui vartos įvairius garsus ir judesius (čiauska, kartoja, mėgdžioja skiemenis). Vartos kelis trumpus žodelius.	kartoja paprastus jam sakomus žodžius: „ačiū“, „nėra“, „noriu“, „duok“ ir kt. Rodo daiktus ir juos pavadiną. Atsako į klausimus: kas čia? Ką veikia? Žaidžia, pasako žaislų pavadinimą, įvardija atliekamus veiksmus. Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius ir atpažįsta vaizduojamų veiksmų pavadinimus, pasako žmonių, daiktų, gyvulių, paukščių pavadinimus. Klausosi raiškaus, gyvo, emocingo pasakojimo, sekimo, skaitymo, deklamavimo, dainavimo, vaidinimo. Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eilėraštukus. Vaidina judesiais, mimikomis, prisimena, stengiasi įvardyti, papasakoti draugams. Žino ir vartoja mandagumo žodelius: ačiū, prašau.
	2 žingsnis	Klausymas - supras ir greitai mokysis paprastų naujų žodžių. Klausysis ir supras nesudėtingus trumpus tekstukus: žaidinimus, eilėraštukus, pasakas, pasakojimus. Supras su dienvakarę susijusius paaiškinimus, prašymus, elementarius klausimus. Išklausys ir supras elementarius vienas po kito išsakomus nurodymus. Pradės kalbėti dviejų trijų žodžių sakiniais. Kalbės apie tai ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Kalbėjimas - noriai dalyvaus pokalbiuose. Kartos, suaugusiam padedant, girdėtus trumpus kūrinėlius.	
	3 žingsnis	Klausymas - klausysis skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių. Klausysis naujų žodžių ir bandys juos suvokti. Išklausys ir reaguos į kelis vienas paskui kita sekančius nurodymus. Kalbėjimas - 3-4	

			žodžių sakiniais kalba ir klausinės apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradės mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Kalbės ir klausinės apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Vienu ar keliais žodžiais atsakys į elementarius klausimus, pats klaus. Kartu su suaugusiuoju dainuos daineles, deklamuos eilėraštukus, užbaigs žinomų pasakų, eilėraštukų frazes. Sakys „ačiū“, „prašau“. Domėsis televizijos laidomis vaikams, kalbės apie jas.	
		4 žingsnis	Klausymas - klausysis aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinų literatūrine kalba, tarmiškai. Pradės išklausti, suprasti reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengsis suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Kalbėjimas - mėgs daug kalbėti. Savo įspūdžius reikš trumpais sakiniais. Deklamuos trumpus eilėraščius. Vartos maloninius, mažybinius žodžius. Kalbės apie save vartodamas įvardžius: aš, mane. Išvardins ką mato paveikslėlyje. Kalbėdamas derins giminę. Pasakos ką nupiešė, sukonstravo. Žais garsais ir žodžiais, kurs naujus žodžius.	Taisyklingai taria visus garsus. Pats pradeda pokalbį su to paties amžiaus vaikais. Pasakoja apie tai, ką sukūrė. Kalboje vartoja sudėtinius sakinius, derina giminę. Kalbėdamas apie priežastis, vartoja jungtukus: nes, todėl, kad. Geba trumpai atpasakoti, bet supainioja įvykius, faktus. Mėgsta klausytis jau žinomų kūrinėlių, suklūsta išgirdęs jau girdėtą pasakojimą, aiškinasi nesuprastą žodį. Domisi aplinkinių pokalbiais, pasakojimais – „viską girdi“. Išklauso draugą ir reaguoja į jo kalbą. Vartoja maloninius, mažybinius žodžius. Kalba apie save vartodamas įvardžius: aš, mane. Gali paaiškinti kai kurių žodžių reikšmę. Moka daug eilėraščių. Pasako patarlių, mįslių, priežodžių. Pasakoja apie įvykius. Nuosekliai atpasakoja įvykį. Pasakoja išgalvotas istorijas. Nuosekliai dėsto mintis. Pastebi kalboje savo ir draugų kalbos klaidas, jas pataiso. Pastebi ir

		5 žingsnis	Klausymas - klausysis įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausysis gyvai, įrašų. Išgirs pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Klausydamas skaitomo ar pasakojamo teksto, klausinės. Kalbėjimas - natūraliai kitiems kalbės apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesuprastus paaiškins, pakartos. Kalbėdamas žiūrės į akis. Kalbės, pasakos apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai sies su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Pasakos, kalbės apie matytus filmukus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Seks girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kurs įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuos, dainuos skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.	apibūdina grožinės ar pažintinės literatūros knygelių iliustracijas. Dėlioja paveikslėlius su užrašytais raidėmis. Bando užrašyti savo, mamos, tėčio pirmąsias raides arba jas kopijuoja. Žaisdami įsijaučia į vaidmenį „atgaivina“ žaislus, ir daiktus, bendrauja su jais, kaip su gyvais daiktais. Suvokia, atpažįsta, gali pavadinti ir parašyti kelias raides. Turi mėgstamus autorius, kūrinius, žurnaliukus, televizijos laidas. Geba argumentuoti savo pasirinkimą. Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale. Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. Vartoja antonimus ir sinonimus. Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.). Vartoja naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą. Pasakoja apie savo patirtį, norus, klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė. Naudoja apibendrinamuosius žodžius. Vartoja kuo daugiau mandagių žodžių.
		6 žingsnis	Klausymas - klausysis draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų, dviprasmybių, frazeologizmų bendrine kalba ir tarme. Išgirs žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirs pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Kalbėjimas - seka ir suvokia knygelės, pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja.	

			Kalbės natūraliai, atliepdamas bendravimo situaciją, vartodamas vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Garsiai svarstys savo planuojamos veiklos eigą, praneš apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinės apie išgirstą, matytą, sugalvotą, pajautą. Pasakos, kalbės apie savo patirtį, norus, svajones, problemų sprendimą, svarstymus, įvardindamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Komentuos meno kūrinius, atpasakos pasakas, padavimus, apsakymus, matytą ir girdėtą per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kurs ir pasakos įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas. Deklamuos savo sukurtus kūrinėlius, žais prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bandys juokauti, kalbės „ateivių“, „užsienio“ kalbomis. Keis balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.	
3.3.	RAŠY TINĖ KALBA Vertybinė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu Esminis	1 žingsnis	Skaitymas - vartinės, žiūrinės paveikslėlių knygeles, žiūrinės paveikslėlius. Palankiai reaguos į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiaisiais. Rašymas - stebės rašančiuosius, domėsis įvairiomis rašymo priemonėmis, braukys jomis	Manipuliuoja su įvairaus formato, įvairios medžiagos žaislinėmis paveikslėlių knygelėmis. Manipuliuodamas su žaislinėmis knygelėmis, rodo teigiamas emocijas. Piešia vertikalias ir horizontalias linijas. Stebi skaitymą skatinančią aplinką (varto knygeles, žurnalus, paveikslėlius). Žiūri į prilipdytus užrašus ant baldų su jų pavadinimais bei užrašus ir simbolinius

gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.		įvairias linijas.	paveikslėlius ant žaislų lentynų. Keverzoja ir rašinėja ant didelių ir mažų rašymo lentelių, popieriaus rašikliu, pieštukais, kreidelėmis. Piešia įvairiausius ženklus, simbolius. Apvedžioja įvairius trafaretus. Domisi rašymo priemonėmis, kompiuteriu.
	2 žingsnis	Skaitymas - vartys knygeles, žiūrinės paveikslėlius, piršteliu juos rodys. Pradės atpažinti jo mėgstamas knygeles, norės, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laikys taisyklingai. Reaguos į skaitomą tekstą. Kreips dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Rašymas - įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai braukys popieriaus lape.	
	3 žingsnis	Skaitymas - vartys knygeles, dėmesį skirs ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Gebės sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadins. Pradės pažinti aplinkoje esančius simbolius. Rašymas - įvairiomis rašymo priemonėmis kraiglos vertikalias ir horizontalias linijas.	
	4 žingsnis	Skaitymas - domėsis skaitymu. Vaizduos, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaitys knygelių paveikslėlius, įvardis įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreips dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradės jais manipuliuoti įvairioje veikloje. Rašymas - domėsis ne tik įvairiomis	
		Pradeda domėtis raidėmis ir bando jas naudoti savo veikloje. „Skaito“ knygelių paveikslėlius. Supranta spaudinių paskirtį: kalendorius, meniu, reklama ir t.t. Kopijuoja ir bando rašyti raides. Raides spausdina kompiuteriu. Domisi raidėmis ir supranta, kad jos turi savo pavadinimus. Supranta, kad rašymas turi tikslą. Kopijuoja arba jau parašo spausdintomis raidėmis savo vardą ar aplinkoje matomus užrašus. Supranta, kad raidžių junginys/seka sudaro žodį. Žino keletą abėcėlės raidžių, jas įvardija. Stebi, kaip rašo suaugusieji,	

			rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Keverzonėse ir piešiniuose pasirodys realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradės manipuliuoti įvairioje veikloje.	mėgina pamėgdžioti. Piešia ornamentus, spalvina, karmo, lipdo – lavina smulkiuosius rankų raumenis. Nurodo, kurios raidės yra didžiosios, kurios – mažosios. Piešiniais, ženklais, raidėmis išreiškia savo išgyvenimus, patirtį, mintis. . Nurodo, kurios raidės yra didžiosios, kurios – mažosios. Piešiniais, ženklais, raidėmis išreiškia savo išgyvenimus, patirtį, mintis.
		5 žingsnis	Skaitymas - domėsis abėcėlės raidėmis. Supras, kad kažkurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Pastebės žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supras aplinkoje matomų spausdintų žodžių prasmę. Sugalvos pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardins specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Kurs ir gamins rankų darbo knygeles. Rašymas - supras skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). „Iliustruos“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus. Braižys ir aiškins planus, schemas, grafikus. Kopijuos raides, paprastus žodžius. Bandys rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. Kompiuteriu spausdins savo vardą, trumpus žodelius.	
		6 žingsnis	Skaitymas - domėsis knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais.	

			Domėsis iliustracijomis, ieškos jose teksto pagrindimo. Pradės suprasti ryšį tarp knygos teksto ir asmeninės patirties. Supras nesudėtingų tekstų siužetą. Supras paprastą informaciją. Domėdamasis spausdintu tekstu klausinės. Supras, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. Pradės skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažins parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Galės perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse. Rašymas - supras rašymo tikslus. Spausdintomis raidėmis rašys savo vardą, kopijuos aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašys atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bandys perteikti informaciją. Kompiuteriu rašys raides, žodžius.	
4. PAŽINIMO KOMPETENCIJA sietina su smalsiu, aktyviu aplinkos tyrinėjimu, žinių ir patirties įgijimu ir pritaikymu tolesniam pažinimui ir mokymuisi, problemų sprendimu				
Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
4.1	APLINKOS PAŽINIMAS Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	1 žingsnis	Domėsis aplinka, sutelks dėmesį į daiktus. Reaguos į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. Atpažins artimus žmones, žaislus, daiktus.	Tyrinėja save veidrodyje, tapatina su draugais. Įvardina berniuką, mergaitę. Pasako savo vardą. Susipažįsta su mašina, autobusu, dviratuku ir kt. transporto priemonėmis, su buities daiktų paskirtimi (šaukštu valgome, plaktuku kalame, iš puoduko geriame ir kt.), parodo, o vėliau ir įvardina namų apyvokos daiktus, gyvūnus, augalus. Ieško paveikslėliuose ar tarp žaislų
		2 žingsnis	Stebės, atpažins artimiausią savo aplinką, orientuosis joje.	

Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdina save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.		Pažins ir pavadins kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žinos kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudosis (šukos, šaukštas, nosinaitė).	nurodyto gyvūno, mėgdžioja jo balsą, parodo, o vėliau ir įvardina gyvūnų pagrindines kūno dalis, kai kuriuos skiriamuosius požymius (uodega, sparnai, pelekai), judesius (skrenda, plaukia, bėga, striksi ir kt.). Paveikslėlyje ar aplinkoje parodo gėlytę, medelį, bando pasakyti spalvą, kiekį. Įvairių pojūčių pagalba, susipažįsta su vaisiaus ir daržovės savybėmis (spalva, dydis, skonis, kvapas). Vaisius bei daržoves rūšiuoja pagal tam tikrus požymius. Įgytą patirtį pritaiko žaidimuose. Eksperimentuoja ir stebi savo veiksmų rezultatus: prideda, pamatuoja, deda į įdubimą, išpjovą. Randa kitą tokį pat atviruką su dailės kūrinio reprodukcija, fotografija. Ketinimui, sumanymui įgyvendinti spaudžia mygtukus, rankenas, atkabina kabliukus, bando segioti sagas, ką nors išvynioti ir suvynioti, išpakuoti. Veikia su vaikiško dydžio namų apyvokos ir sodo tvarkymo įrankiais kartu tvarkosi grupėje, lauke. Suaugusiems prižiūrint atsargiai ir saugiai žaidžia su mechaniniais žaislais. Žaidžia su statybine medžiaga, stato nesudėtingus statinius, panaudoja siužetinius žaidimus. Atgamina, gretina, keičia daiktų vaizdus, nustato paprastus ryšius tarp to, ką atsimena ir mato. Pradedą naudoti daiktų pakaitalus. Supranta, įsijaučia ir atkartoja žaidime suaugusiųsios ir jų veiksmus. Žaisdamas su vyresnių vaikų ar suaugusiųjų rūbais, skraistėmis, apdangalais, batais, kuo nors apsimeta, patiria malonumą supanašėdamas su suaugusiuoju. Su lėle ir kitais siužetiniais žaislais žaidžia lyg su gyvais: glosto, maitina, migdo, prausia, šukuoja, rengia, vežioja ir pan. Žaidžia su realiais daiktais, tikroviškais ir neapibrėžtos paskirties žaislais, teminiais rinkiniais („namai“, „kirpykla“) bei vaidmenų atributais. Stebi, dalyvauja aptariant, klausosi, išsako savo nuomonę, liečia ir kitais
	3 žingsnis	Atpažins ir pavadins vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domėsis jais. Skirs atskirus gamtos reiškinius. Orientuosis savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Žinos savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvaus prižiūrint augalus ar gyvūnus.	

			būdais pažįsta pasaulį. Domisi temomis: žmogus - artimųjų žmonių veikla („Mama plauna indus“, Senelis skaito laikraštį“ ir pan.); daiktai - veiksmas su jais, jų paskirtis, namų apyvokos daiktai (rūbai, baldai, indai ir kt.), žaislai, darbo įrankiai (šluota, kibiras, laistytuvas ir kt.); gamta - augalai (medžiai, gėlės, daržovės, vaisiai), naminiai gyvūnai (katė, šuo, karvė, arklys, ožka, kiaulė, gaidys, višta, antis ir kt.) ir jų vaikai, laukiniai gyvūnai (kiškis, lapė, meška, vilkas ir kt.) ir paukščiai (varna, žvirblis, zylė ir kt.), vanduo buityje (bėga, šaltaskarštas, vandenyje maudosi, juo prausiasi, jame skalbia) ir gamtoje (bėga upeliukas, upė, jūra), metų laikai ir jų ypatybės (žiema-šalta, krenta sniegas, vasara – karšta, šviečia saulė ir t.t.).
		4 žingsnis	Pažįs gyvenamosios vietovės objektus (namai, parduotuvės ir pan.). Pasakys miesto, gatvės, kurioje gyvena pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Atpažįs gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, daržoves, grybus, gėles, pasakys jų pavadinimus. Pasakys metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skirs daugiau gamtos reiškinių.
		5 žingsnis	Žinos, kas yra šeima, pasakys apie ją, jos buitį. Galės savarankiškai nueiti į darželio salę. Žinos savo gatvės pavadinimą. Atras buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokysis jais

		naudotis. Atpažins ir įvardys ne tik naminius, bet ir laukinius gyvūnus. Pasakys naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skirs daržoves, vaisius, uogas nusakys panaudojimo maistui būdus. Domėsis dangaus kūnais, gamtos reiškimais, kurių negali pamatyti (pvz. ugnikalnių išsiveržimu, žemės drebėjimu ir pan.).	Aiškinasi iš kokių dalių sudarytas augalas, iš kur jis atsiranda, kokių reikia sąlygų, kad augalas augtų ir duotų vaisių, kokia jo reikšmė gamtai ir žmogui. Įvairių priemonių pagalba kaupia informaciją apie naminius ir laukinius gyvūnus, vabzdžius, paukščius, žuvis, jų jaunikius, išorinius požymius, gyvenimo būdą ir mitybą. Pokalbių metu pasakoja apie savo augintinius, jų priežiūrą ir poreikius, zoologijos sode ar miške matytus gyvūnus, kaime auginamus gyvulius. Aiškinasi, kuo naudingi gyvūnai, kuo pavojingi, kodėl jie tokie būna ir kaip apsisaugoti nuo jų grėsmės. Žiemą lesina paukštelius, neša žvėreliams maisto. Stebi, analizuoja, grožisi įvairiais žmogaus ir gamtos sukurtais kūriniais. Žino jog negalima teršti. Aiškinasi, kodėl reikia taupyti popierių, elektrą, vandenį. Skiria ir pavadina dieną, naktį, apibūdina orą, jo pokyčius žymi kalendoriuje. Įvairių bandymų metu susipažįsta su sniego ir vandens savybėmis. Stebėjimų metu susipažįsta su nuosekliais gamtos pakitimais rudeni, žiemą, pavasari, vasarą, žmonių atliekamais žemės ūkio darbais įvairiais metų laikais. Aiškinasi, kuo kiekvienas metų laikas patrauklus, gražus. Klausosi pasakojimų, žiūri filmukus apie saugų elgesį gatvėje, gamtoje, prie vandens, su buitinais prietaisais ir kt. Dalyvauja saugaus eismo užsiėmimuose, prevencinėse programose. Dalyvauja mažos grupelės veikloje, dalijasi žaislais, pareigomis, idėjomis, tariasi dėl jų įgyvendinimo. Naudojasi skaitmeninėmis priemonėmis, susiranda norimus žaidimus, muziką, nesudėtingą vaizdinę informaciją. Kalba apie tai, kuo bus suaugę. Stebėdami fotografijas, aiškinasi, kuo panašūs į savo artimuosius. Rūšiuoja atliekas, žino šiukšlių kontenerių spalvas, skiria, kokios atliekos į kurį metamos.
	6 žingsnis	Žinos savo tėvų profesijas, žinos savo namų adresą, įvardys savo giminaičius. Žinos savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skirs ir pavadinis suaugusiųjų profesijas, buitį ir darbą. Žinos tradicines šventes. Pastebės aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotaus apie tai, kur jie gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Mokės prižiūrėti ir stebėti kambarinių augalų, daržovių augimą. Žinos apie naminių gyvūnų naudą žmogui ir augalų panaudojimą maistui. Pradės suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Mokysis rūšiuoti atliekas. Rodys pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą.	

				Žino tradicines šventes ir noriai joms ruošiasi.
4.2	SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas. Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.	1 žingsnis	Skaičiavimas - gestais, mimika parodys, jog suvokia, ką reiškia yra/nėra, dar, taip/ne. Matavimas – dėmesį kitokios formos, dydžio, spalvos daiktais: sieks juos paimti, tyrinėti. Atkreips dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartos matytus veiksmus su daiktais.	Skaičiavimas - paklaustas, kiek turi metukų, parodo pirštukais. Pavadina daiktus, rūšiuoja juos pagal dydį, spalvą, kiekį (vienas, daug), dėlioja nesudėtingus loto. Atrenka parodytos formos ir spalvos daiktus, žaislus. Grupuoja daiktus, žaislus pagal formą, spalvą, dydį. Sudaro daiktų, žaislų eiles nuo didžiausio iki mažiausio ir atvirkščiai. Tapatina daiktus, dedamus į įdubimą, išpjovą tiesiogiai: pridėdamas, pamatuojant. Sistemina, klasifikuoja, apibendrina elementarią informaciją, skaičiuoja, matuoja, lygina, grupuoja. Eksperimentuoja. Dalyvauja pažinimo, tyrinėjimų ir atradimų savaitėje. Aplinkoje ieško daiktų, kurių yra po vieną, kokių - po daug. Kalboje vartoja žodžius vienas, daug, nė vieno. Teisingai skaičiuoja daiktus, garsus, judesius. Taisyklingai vartodamas skaitvardžius. Skaičiuoja ir atskaičiuoja daiktus, judesius, garsus pagal pasakytą skaičių ar pateiktą pavyzdį. Matavimas - rūšiuoja, grupuoja, lygina daiktus pagal spalvą, formą, dydį, atlieka įvairius veiksmus su didaktiniais žaislais. Iš dviejų formų ar dydžių parenka nurodytą, grupuoja vienerūšius, labai skirtingos formos daiktus, pagal kontrastingas spalvas ir kt. požymius. Eilės tvarka deda 3-4, o vėliau ir 4-5 skirtingo dydžio žiedų piramidę. Atlieka įvairius veiksmus su didaktiniais žaislais (išdėlioja, surenka, sumauna žiedus, įdėda vieną į kitą ir kt.) Dėlioja iš 2-4 dalių dėlionės, korteles.
		2 žingsnis	Skaičiavimas - supras, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodys pirštukais, kiek turi metukų). Matavimas – žaisdama stengsis rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažins anksčiau matytą daiktą. Supras vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.	
		3 žingsnis	Skaičiavimas - skirs sąvokas: mažai (vienas, du) ir daug. Pradės suprasti, ką reiškia padalinti daiktus po vieną, po lygiai. Gebės išrikiuoti daiktus į eilę. Paprašytas duos kitiems po vieną žaislą, daiktą. Matavimas - tapatins daiktus pagal formą, dydį. Suras tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supras, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės	

		kaladėlės, nebus tvirtas. Supras ir pradės vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.	
	4 žingsnis	Skaičiavimas – skaičius daiktus, palygins dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalins daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supras, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Pradės vartoti kelintinius skaitvardžius s (pirmas, antras...). Matavimas - atpažins ir atrinks apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradės atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygins pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradės vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadins	Skaičiavimas - į klausimą „Kiek?“, vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. Randa dvi korteles, kuriose pavaizduota po tiek pat daiktų. Dėlioiant dėlionę pasižiūri, ar kitas žaidėjas turi tiek pat detalių, kiek ir jis. Vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“ (pvz., sako: „Aš bėgsiu pirmas, tu bėgsi antras. Aš atėjau į darželį pirmas, o tu – po manęs!“). Paima prašomą (reikiamą) kortelių skaičių. Skaičiuodamas ir vedžiodamas pirštu įsitikina, ar žaidimo pradžioje visi žaidėjai paėmė po tiek pat kortelių. Geba žodžiais paaiškinti, ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai. Salvina dryžiukais. Serviruoja stalą. Suveria pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Paeiliui dėlioja trikampus ir kvadratus. Išklausęs pasakos, kurioje du– trys veikėjai paeiliui ką nors atlieka, geba atsakyti į tokius klausimus, kaip: „Ką atsakė trečiasis veikėjas?“, „Kas atėjo pirmas?“ Suskaičiuoja, kiek daiktų yra vienoje ir dviejose daiktų grupėse, kiek jų liks, jei kelis paimsime. Pavaizduoja, sukomplektuoja, atrenka prašomą (užrašytą) objektų skaičių. Pasako, kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau (mažiau) elementų. Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu. Naudodamasis abiejų rankų pirštais parodo, koks skaičius yra užrašytas. Randa garsų, judesių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius elementus ir pratęsia seką dviem trimis elementais. Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę. Matavimas - Lygina dvi daiktų

		dideliais, o mažesnius – mažais. Pradės skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudos žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Paros dalis sies su savo gyvenimo ritmu. Žinos metų laikus ir būdingus jiems požymius.	grupes nuosekliai uždėdamas vieną daiktą ant kito ar pridėdamas vieną daiktą prie kito, pridedant ar nuimant daiktą, padaro iš daiktų grupės lygybę. Lygina labai kontrastingus, mažiau kontrastingus ir vienodus daiktus pagal ilgį, plotį, aukštį, didumą, storį. Dėlioja daiktus didėjimo arba mažėjimo tvarka pagal ilgį, plotį, aukštį, didumą, storį. Kambario ilgį, išmatuoja žingsniais, surikiuoja vaikus nuo mažiausio iki didžiausio. Lytėjimo, regėjimo bei judėjimo pojūčių pagalba susipažįsta su geometrinėmis figūromis. Aplinkoje ieško atitinkamos formos daiktų išsiaiškina, kad geometrinės figūros gali būti įvairių dydžių ir spalvų. Dėlioja geometrines figūras didėjimo ir mažėjimo tvarka. Iš skritulio, kvadrato, trikampio formos popieriaus gabaliukų sukomponuoja įvairius daiktus (pvz., mašiną, namą ir pan.). Randa reikiamą dėlionės detalę; iš kaladėlių, molio, smėlio ir pan. padaro stebėto daikto modelį. Atrenka vienodas lego detales. Randa daiktą, kuris dydžiu, forma arba spalva skiriasi nuo kitų padėtų ar pavaizduotų daiktų. Įvairių žaidimų metu pratinasi skirti dešinę ir kairę rankas, nustatyti savo kūno dalių erdvinę padėtį ir pagal jas nurodo kryptį nuo savęs (pirmyn, atgal, aukštyn, žemyn, kairėn, dešinėn), skiria ir išreiškia žodžiais erdvinius vieno ar kito daikto santykius su savimi (prie manęs langas), juda nurodyta kryptimi: pirmyn, atgal, kairėn, dešinėn ir t. t., nusako daikto padėtį kito daikto atžvilgiu. Žiūrėdami įvairius paveikslėlius, atlikdami stebėjimus pasivaikščiojimų metu, susipažįsta su paros dalimis: diena, naktis, rytas, vakaras; aiškinasi jų nuoseklumą, taip formuojant supratimą apie parą, teisingai vartoja sąvokas vakar, šiandien, rytoj. Kasdieninės veiklos metu susipažįsta su savaitės dienomis, pasako, kuri
	5 žingsnis	Skaičiavimas - supras, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio, daiktų savybių, jų padėties erdvėje. Skaičiuos bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugebės atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek trūksta? Pastebės, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, sugeba pratęsti ją 1-2 daiktais. Skirs kelintinius skaitvardžius. Matavimas - skirs trikampę, stačiakampę formas. Ras mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartos sąvokas „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuos, komponuos daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Kalbėdamas apie nuotolį, atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartos sąvokas: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis ir pan. Supras, ką	

			reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supras, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Judės nurodyta kryptimi. Skirs ir žodžiais išreikš erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane – už manęs, šalia manęs, kairėje manęs ir pan. Pradės suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skirs sąvokas: šiandien, vakar, rytoj.	šiandien diena, kuri buvo vakar, kuri bus rytoj.
		6 žingsnis	Skaičiavimas - sies daiktų kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuos bent iki 10. Palygins mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supras ir vartos sąvokas daugiau/mažiau, po lygiai, vienu, dviem,...daugiau/mažiau, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažins, atkurs, pratęs, sukurs skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais. Matavimas - skirs plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą, tačiau plokštumos ir erdvės sąvokų dar neartos. Grupuos, klasifikuos daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuos atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudos vienu ar keliais sąlyginiais matais, tačiau tūrio, talpos, masės sąvokų dar	

			nevertos. Atras, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį medžiagos kiekį. Palygindamas dydžius, vartos jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius. Apibūdins daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po, šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui; šalia, vienas už kito, už, tarp, viduje, išorėje ir kt. Pradės suvokti laiko tėkmę ir trukmę; žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).	
4.3	TYRINĖJIMAS Vertybinė nuostata. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja. Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save, ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	1 žingsnis	Stengsis pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. Reaguos į tai, kas vyksta aplinkui, bandys dalyvauti (mimika, judesiai, garsai).	Siekia paimti žaislus ir daiktus, juos liečia, apžiūrinėja, kiša į burną. juda, kartoja judesius, praktikuoja. Tyrinėja viską, kas yra aplinkui, ima, judina, liečia, stebi, klausos, bando sudėti ar išardyti, didžiuojasi, kai pavyksta, noriai bendrauja su artimais žmonėmis ir vaikais. Kartoja tą patį žaidimą, prašo dar kartą paskaityti tą pačią knygutę, pažiūrėti filmuką ar paveikslėlį. Žaidžia su įvairių spalvų, formų, struktūros žaislais. Tyrinėja paviršiaus savybes: šaltas, šiltas, švelnus, šiurkštus, grublėtas, apskritas, kampuotas, spalvotas ir t.t. Bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje. Varto knygas, vaizduoja, kad skaito, kalba apie tai, ką mato paveikslėliuose. Surenka, rūšiuoja ir sudėlioja daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaidžia su medžiagomis. Žiūrinėja knygas ir paveikslėlius. įkišęs ranką į „stebuklingą maišelį“, liečia,
		2 žingsnis	Stengsis išbandyti žaislus ar daiktus, stebės, kas vyksta aplinkui, rodys kitiems, ką pavyko padaryti. Mėgs žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašys pakartoti daug kartų.	
		3 žingsnis	Atsargiai elgsis su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodys susidomėjimą, bandys aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	

			čiupinėja, glamžo, spaudo esančius daiktus ir bando ištraukti: kietą, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą. Antspauduoja panaudodamas gamtinę medžiagą. Piešia gamtoje rastais gamtiniais „dažais“. sukelia vėją: išmėgina kuo galima vėdintis (skarele, pučiant, bėgiojant, sukantis, mosuojant ranka, popieriaus lapu ir pan.). Natūraliai susidariusiose ir suaugusiojo parengtose situacijose lavina uoslės ir skonio suvokimą. Supranta sąvokas saldus – sūrus, kvepia – smirdi. Susipažįsta su kai kuriais senoviniais daiktais, įnagiais, sužino apie jų panaudojimą. Žaidžia smėlio dėžėje.
	4 žingsnis	Pasirinks žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškins, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinės, išbandys daiktus bei medžiagas.	Žaidžia su įvairiais daiktais ir išradingai juos panaudoja. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą). Ieško atsakymų į probleminį klausimą „Kodėl?“. Tyrinėja pasirinktas darbeliams priemones. Augina druskos kristalus. Stebi pro teleskopą dangaus kūnus. Augina įvairius augalus, stebi jų augimo pokyčius. Tirpdo sniegą ir gamina ledus. Ieško aplinkoje metalinių daiktų, taip sužino magneto savybes. Stebi ir komentuoja reiškinius, vykstančius gamtoje ir aplinkoje. Atlieka nesudėtingus bandymus. Stebimo objekto pasikeitimus, fiksuoja lentelėje. Domisi gamtos reiškiniais, prietaisų veikimu ir kt., aktyviai klausinėja. Stebėdamas aplinką, atpažįsta
	5 žingsnis	Suvoks ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domėsis medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvoks medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą. Išskirs akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susies skirtingus pastebėjimus.	

		6 žingsnis	Domėsis aplinka, mėgs stebėti gamtą, noriai atliks paprastus bandymus, tyrinės. Samprotaus apie tai, ką atrado, sužinos, kels tolesnius klausimus, siūlys idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domėsis, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinės aplinką demonstruodamas vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelks visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelks įrankius ir kitas priemones. Aptars stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numatys rezultatą, išradingai, kūrybiškai pristatys savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Atsižvelgdamas į daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų savybes, juos tikslingai grupuos ir klasifikuos, lygins.	akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus. Ieško balansinių svarstyklių vidurio, išbando magneto galimybes, tyrinėja daiktus ant šviesos stalo. Kuria koliažus ieškodamas detalių jungimo galimybių. Ieško informacijos spaudiniuose ir elektroninėje erdvėje. Kuria savo pomėgių knygeles. Dalyvauja artimiausios aplinkos išvykose ir kuria žemėlapius. Kuria stebėjimų fotografijų parodėles. Tyrinėja pojūčiais ir atpažįsta medžiagą iš kurios pagamintas daiktas: medinis, keraminis, odinis, lininis, plastmasinis, geležinis ir t.t. Sužino priešybių ryšius: šilta – šalta, daug – mažai, diena – naktis ir t.t. Mokosi skirti visumos ir dalies santykius: žmogus ir jo veidas, juostos raštas ir jo elementai ir pan. Bando perprasti nuoseklumo ryšius: paros dalių kaita, buities darbų ritualai, kalendorinių švenčių pasikartojimas, augalo, gyvūno, žmogaus augimo (vystymosi) stadijų kaita. Pratinasi “užrašyti” stebėjimo, tyrinėjimo rezultatus simboliais, paveikslėliais. Veiklai panaudoti įvairius įrankius bei priemones: žirkles, klijus, atsuktuvą, plaktuką, liniuotę ir kt. Išbandyti techninius pasaulio pažinimo būdus – ką nors sujungti (suklijuoti, sunerti, supinti ir kt.), atskirti (atplėšti, nukirpti, nupjauti, išardyti), matuoti. Eksperimentuoja su mažiau įprastais daiktais, padedančiais suvokti kai kuriuos reiškinius: veidrodžiu, padidinamuoju stiklu ir pan. Atlieka problemines užduotis, tyrinėja techninius atradimus: prietaisų galimybes, energiją, žaidžia kompiuteriais, klausosi muzikos.
4.4	MOKĖJIMAS MOKYTIS Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką	1 žingsnis	Reaguos į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebės ir susitapatins, mėgdžios, sieks išgauti tą patį rezultatą. Pradės tyrinėti žaislus ir daiktus visais	Sutelkia dėmesį į žaislus, daiktus, žmones, reaguoja kūno judesiais, mimika, garsais. Kartoja mimikas (šypsosi, kai suaugęs šypsosi). Žaislus deda į burną, perima žaislą iš vienos rankos į kitą. Mokosi įveikti kliūtis. Klausosi tų pačių pasakėlių,

išmoko. Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.		pojūčiais.	dainelių kelis kartus. Kopijuoja suaugusiųjų veiklą, klausinėja „kas čia“, „kodėl“. Kerpa žirklėmis, jei nepavyksta paprašo pamokyti suaugusiojo. Džiaugiasi, kai pavyksta atlikti užduotis (pataikyti į taikinį...). Išbando naujus žaidimus: pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio), siužetinio žaidimo epizodus, probleminį žaidimą „Kur rasti...?“. Ieško teminių paveikslėlių knygelėse. Pagiria draugą, leidžiant jam patirti sėkmės jausmą.
	2 žingsnis	Aktyviai domėsis aplinkos daiktais, judės, norėdamas paimiti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebės, mėgdžios, klaus. Bandys kartoti pavykusį veiksmą. Stebės, mėgdžios, klaus.	
	3 žingsnis	Veiks spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Daug klausinės, atidžiai stebės, bandys. Modeliuos veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugsis tuo, ko išmoko.	
	4 žingsnis	Sakys, rodys, ko nori išmokti. Kūrybiškai žais, veiks, siūlys žaidimų ir veiklos idėjas, imsis iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebės ir komentuos padarinius. Pasakys, ką veikė ir ką išmoko.	
	5 žingsnis	Pasakys, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spės, bandys, klys ir taisyks klaidas, klausys, ką sako kiti, pasitikslink. Aptars padarytus darbus, planuos, ką darys toliau, spėlios, kas atsitiks, jeigu...	
	6 žingsnis	Pasakys ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numatys, ką veiks toliau, kai išmoks. Laikys save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieškos atsakymų į klausimus, rodys iniciatyvą iškeldamas ir spręsdamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, ras	Imasi iniciatyvos žaisti kūrybinius žaidimus, įtraukia ir kitus vaikus. Mokosi įveikti sunkumus piešiant, žaidžiant, sportuojant. Prižiūri augalus darže, mokosi juos atskirti. Pasakoja kas nutinka, kas gali atsitikti (pvz. kas atsitiktų, jei eitume per gatvę ne per perėją). Kalba apie tai, ką nori išmokti (skaityti, rašyti ir t. t.). Kuria savo pasiekimų knygeles. Atrenka daiktus, žaislus, paveikslėlius pagal du nurodytus kriterijus. Grupuoja vienos rūšies daiktus. Varto knygeles, enciklopedijas, žiūri nuotraukas, paveikslus. Padedant suaugusiajam tyrinėja žemėlapius. Klausosi skaitomų informacinių tekstų. Klausinėja suaugusiųjų ir bendraamžių, ieško atsakymų į rūpimus klausimus. Sudarinėja gamtos objektų ir reiškinių stebėjimo kalendorius, aptaria rezultatus, formuluoja išvadas. Gamina plakatus: „Žinau – noriu sužinoti“, „Moku – noriu išmokti“, „Ką daryti, jeigu...?“. Varto savo ir draugų meninės veiklos, kitų gebėjimų ir pažangos vertinimų segtuvus - apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų veiklą bei rezultatus. Taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų

			reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose. Siūlys ir jungs idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasakys, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškins, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.	„skaitymas“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas. Sprendžia galvosūkius.
5. MENINĖ KOMPETENCIJA sietina su estetiniu suvokimu, menine kūryba kaip raiškos priemone, laisve bei gebėjimu kurti ir išgyventi kūrybos džiaugsmą				
Eil. Nr.		Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
5.1		1 žingsnis	Susidomės, gebės trumpam sutelkti dėmesį bei rodys pasitenkinimą, kai bus kalbinamas suaugusiojo, kai matys ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslus, girdės ritmišką muziką, matys šokio judesius.	Emocinę būseną pradeda reikšti kreidelėmis, spalvotais pieštukais. Tapymą pirštais pakeičia tapymo priemonės. Stebi, liečia rankomis ryškius, gražių formų daiktus. Klausydamasis įvairios nuotaikos muzikos aktyviai reiškia emocijas: džiaugiasi, šypsosi, kai kūrinys linksmas, nuliūsta, gali pravirkti susimąsto, kai melodija liūdna. Klausydamasis nuotaikingų kūrinių pradeda šokti, judinti kojas, mojuoti rankomis, komentuoti. Matydamas kitus šokant, dainuojant parodo susidomėjimą, ploja rankomis, pradeda laisvai judėti pagal muziką. Varto knygeles, jomis grožisi, džiaugiasi matydamas spalvingas iliustracijas, nuotraukas. Žaidžia siužetinius, teatrinius improvizacinius žaidimus. Domisi teatru, veikėjais, reiškia nepasitenkinimą matydamas neigiamus personažus scenoje. Džiaugiasi matydamas jam patinkančius gamtos, artimos aplinkos daiktus, vaizdus, reiškinius, žaislus. Stengiasi savarankiškai ir atsakingai pasiruošti darbo vietą, o baigus veiklą
		2 žingsnis	Skirtingai reaguos į suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus girdėdamas besikeičiančią jo intonaciją, matydamas gražius gamtos bei aplinkos vaizdus, dailės kūrinius, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžios tai, kas jam patiks.	

	3 žingsnis	Atpažins (suklus, rodys) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus. Emocingai reaguos girdėdamas darnų garsą, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. Paklaustas pasakys ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.	susitvarkyti.
	4 žingsnis	Džiaugsis menine veikla, norės dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguos klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio kūrinius. Keliais žodžiais ar sakiniiais papasakos savo įspūdžius, apie dainelę, eilėraštį, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygų iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus bei reiškinius. Reaguos į kitų nuomonę.	Džiaugiasi dalyvavimu muzikinėse veiklose, koncertuose, spektakliuose. Emocingai reaguoja į meno kūrinius, grupės draugų pasakojimus, dailės darbelius, vaizdingas pasakas, knygų iliustracijas. Klausydamas įvairios muzikos mokosi skirti muzikinius žanrus. Pasakodamas apie matytą šokį, koncertą, vaidinimą, judesį susieja su personažu, nuotaiką. Klausosi grožinės literatūros, poezijos kūrinių, atkreipdamas dėmesį į teksto turinį ir formą, mėgdžioja įvairias intonacijas, girdėtus garsus. Su susidomėjimu dalyvauja įvairiuose kūrybos procesuose, parodose, lankosi muziejuose, kine, teatre, kituose renginiuose, kartu su suaugusiais, draugais dalijasi savo įspūdžiais. Kuria trumpus pasakojimus, meninius darbelius, mėgsta dainuoti, šokti, vaidinti, klausytis muzikos kūrinių. Pastebi gamtos, aplinkos grožį, klausosi gamtos garsų. Palankiai vertina tinkamą bendraamžių elgesį, džiaugiasi kai yra giriamas, nuliūsta kai elgesys netinkamas, kritikuoja kitų poelgius. Pastebi savo ir kitų estetinę išvaizdą, grupės aplinkos estetiką,
	5 žingsnis	Rodys pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrėsis savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Mėgausis muzikavimu, šokiu, vaidyba, kūryba, dailės veikla. Pastebės gražias spalvas, formas, garsus gamtoje ir kūrybos proceso ypatumus (siužetą,	

			veikėjus, nuotaiką) meninėse veiklose. Įvardins savo emocijas, nuotaiką, potyrius po dainavimo, šokimo, vaidinimo, piešimo. Dalinsis išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo.	grožisi kitų žmonių, aktorių išvaizda, atkreipia dėmesį į gražius daiktus, papuošalus, rūpinasi savo išvaizda, apranga.
		6 žingsnis	Palankiai vertins savo ir kitų kūrybinę veiklą išsakydamas tai patvirtinančiais argumentais. Stengsis kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrėsis ir grožės savo menine kūryba. Plačiau papasakos, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė	
5.2	MENINĖ RAIŠKA Vertybinė nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje. Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.	1 žingsnis	Muzika, šokis – reaguos į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, mimiką, suklusdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, judėdamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais. Žaidinimas ir vaidyba – kalbinamas, žaidinamas išreikš emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plovimais. Vizualinė raiška – storu pieštuku, teptuku, kreidelėmis baksnos, brauks, teps, spaudinės, brėš linijas įvairiomis kryptimis.	Girdėdamas garsus, muziką, krykščia, spygauja iš malonumo, šnekasi su savimi, gurgia, imituoja girdimus garsus „ma-ma“, „ba-ba-ba“, „te-te“. Eksperimentuoja muzikos garsais (pvz., barškina barškutį, maigo cypiantį žaisliuką ir pan.), atkartoja suaugusiojo judesius. Džiaugiasi naujais gebėjimais išgauti garsus balsu (čepsi lūpomis, kvykia, tyčia cypauja), mėgina skaityti knygas. Kalbinamas krykštauja, juokiasi, pamėgdžiodamas guguoja – intonuoja, pliaukši. Suklūsta girdėdamas muziką bei aplinkos garsus. Karoja, mėgdžioja suaugusiųjų dainas „Virė virė košė“, „Į Šakius“, judesius. Balsu imituoja aplinkos garsus (pvz., mašinas, traukinio, durų skambučio, gyvūnų ar kt.). ploja, trepsi, ritmiškai stuksena koku nors daiktu. Dainuoja trumpas, nesudėtingas dainas (pvz., „Dvi vištytės“, „Pupa“, „Turi katins ant tvoros“ ir kt.). Klausosi vaikiškų dainelių, trumpų instrumentinių kūrinėlių ir,

			Domėsis ir džiaugsis dailės priemonėmis, jas apžiūrinės, ragaus, vartys.	jei muzika patinka, ploja, trepsi, šypsosi. Kuria savo sugalvotus žodžius, garsus, intonacijas, improvizuoja ritminiais muzikos instrumentais ir garsais. Stebėdamas suaugusiojo judesius tapšnoja delnais dažus, tepinėja, brauko pirštais, apžiūri į dažus pamirktą teptuką, jį priglaudžia prie lūpų, tepa ant popieriaus. Atranda kelių spalvų dažus, teptuką įmerkia į indelį, ištraukęs pasižiūri, kaip jie varva, laša. Tapydamas staiga vienoje vietoje ima tepti įvairių spalvų dažus, kūkčioti, trinti, kol pratrina skylę. Klausydamas sekamų pasakėlių parodo, kaip šuniukas amsi, kikutis striksi, pelytė bėga. Pasirenka ir atsineša žaislus bei kitus daiktus. Žaisdamas vaizduoja, kaip mama, tėtis, vaikas važiuoja automobiliu, išlipa, ieško gedimo, remontuoja. Vystydamas lėlę, pasakoja, ką daro. Volioja tarp delnų ir ant lentelės didesnę ar mažesnę plastilino ar modelino gabalėlį.
	2 žingsnis		Muzika, šokis – įdėmiai klausysis muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žais balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžios žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus. Skambant muzikai ritmiškai plos, trepsės, tūpčios, barškins, stuksens daiktais. Žaidinimai, vaidyba – mėgdžios įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus bei žaidimus su pirštais. Įvairius jausmus, norus rodys judesiais ir veiksmu. Vizualinėraiška – spontaniškai keverzos rankų judesių piešinius, juos apžiūrinės. Džiaugsis dailės priemonėmis, jas tyrinės, intuityviai atras skirtingus dailės medžiagų veikimo būdus (brauks pirštais, varvins dažus, maigys tešlą).	
	3 žingsnis		Muzika – emociškai atlieps klausomus kūrinius – šypsodamasis, džiaugdamasis plodamas, trepsėdamas. Dainuos vienas ir su kitais 2-4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žais muzikinius žaidimus, jų tekstą imituos rankų, kūno judesiais (žingsniuos, bėgs, apsisuks). Kurs, dainuos vieno	

		aukščio tonu savitus žodžius, gros vaikiškais instrumentais ir daiktais. Šokis – Mėgdžios žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoks spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių seką. Žaidimai, vaidyba – mėgdžios šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduos siužeto elementus, reikš savaime kilusias emocijas. Vizualinė raiška – spontaniškai reikš emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Pieš įvairias linijas, jas jungs į formas. Bandys pavaizduoti mamą, tėtį, mašiną. Eksperimentuos dailės medžiagomis ir priemonėmis. Piešdamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas mėgausis procesu, o ne rezultatu.	
	4 žingsnis	Muzika – emocingai atlieps judesiais girdimus gamtos garsus, trumpus vokaličius ir instrumentinius kūrinius. Kartu su kitais dainuos trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Tyrinės savo balso galimybes (dainuos garsiai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Šokis – šoks spontaniškai kurdamas trijų-keturių natūralių	Klausosi muzikos ir gamtos garsų. Klausydamas garsios muzikos garsiai trepsi, tyliai-tyliai tipena. Dainuoja lietuvių liaudies ir autorines dainas bei imituoja jas judesiais. Dainuoja tyliai, garsiai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau. Ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui barškučiais, lazdelėmis, akmenukais, varpeliais ir kt. Tyrinėja, kaip instrumentais groti, klausosi jų skambėjimo. Skanduoja, ploja, trepsi, kuria melodijas ir ritmus savo vardui, žodžiams, judesius muzikai. Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, gyvos muzikos. Dainuoja išraiškingai, mimika, kūno judesiais imituodamas dainuojamos dainos tekstą.

			judesių seką. Žaidimai, vaidyba – žaisdamas atkurs matytų situacijų fragmentus, panaudos tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kurs dialogą tarp veikėjų. Žaisdamas atsipalaiduos. Vizualinė raiška – kurs spontaniškai, kartais pagal išankstinius sumanymus. Kūrybos procesą palydės pasakojimu, komentarais, gestikuliavimu, mimika. Eksperimentuos dailės medžiagomis ir priemonėmis. Kurs koliažus, spauduos įvairiomis priemonėmis, konstruos, lipdys nesudėtingas formas.	Tyrinėja savo ir draugų balso skambėjimo galimybes. Įvairiais ritminiais, melodiniais ar savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. Tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Balsu ar vaikiškais muzikos instrumentais kuria ritmus ir melodijas eilėrašiams, mįslėms, patarlėms, judesius rateliui, žaidimui. Klausosi įvairių stilių muzikos kūrinių. Tyrinėja, kuo jie skiriasi, ar panašūs nuotaikos, tempo, dinamikos atžvilgiu. Muzikos kūriniuose atpažįsta ir skiria kai kuriuos instrumentus. Klausosi tylos ir triukšmo bei juos aptaria. Dainuoja trumpas liaudies dainėles, sudėtingo ritmo, melodijos vienbalses dainas bei pakankamai tiksliai jas intonuoja. Grodami solo ir orkestre, seka muzikos tempą, dinamiką, laiku įstoja ir baigia groti. Vietoj kalbos vietomis dainuoja, kuria muzikinius dialogus. Tyrinėja vizualines išraiškos priemones: spalvas (pagrindinės papildomos, šiltos-šaltos), linijas (linija-pėdsakas, daiktų kontūras), faktūras, jų savybes, vaizdavimo būdus, tūrines erdvines formas (kubas, rutulys, piramidė, gamtos formos, lankstiniai), plokštuminės formos, figūros (geometrinės formos: kvadratas, trikampis, apskritimas, gamtos formos: dėmės, siluetai). Stebi aplinką, gamtą, žmogų, jo veiklą, kuria ir eksperimentuoja įvairiausiomis dailės technikomis: piešia, tapo, dekoruoja, lipdo, konstruoja, lanksto, pina, audžia, siuva, aplikuoja, karmo, raižo. Domisi tautinio meno darbais, susipažįsta su pagrindinėmis dailės sąvokomis (skulptūra, tapyba, keramika). Dalyvauja kūrybinėje veikloje: stebi, komentuoja, turtina žodyną, pateikia savo idėjas, sumanymus, patiria teigiamas emocijas. Vaizduoja raides, skaičius, įvairius nejudančius objektus: baldus, drabužius, avalynę, akmenukus ir pan. Perteikia pojūčius: gėlės kvapą, saulės šilumą, šaltą vandenį, tirpstantį ledą ir pan. Juda kaip lapas,
		5 žingsnis	Muzika – balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuos, pritaris klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Atpažins kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuodamas išbandys balso skambesį, išmėgins jį įvairioje aplinkoje. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kurs ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. Šokis – šoks sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius. Šoks	

			improvizuotai kurdamas penkių-šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką. Vaidyba – vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduos realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtos vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Vizualinė raiška – savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreikš kitiems atpažįstamais vaizdais. Eksperimentuos tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, pieš skaitmeninėmis priemonėmis.	vėjas, lietus, snaigė, dramblys, lokys, viščiukas, kiškis, lapė, gyvatė ir pan. Juda pavieniui geometrinių figūrų forma: ratu, vingiuota linija, kvadratu, stačiakampiu ir pan. Juda grupėmis, išsirikiavus vienas paskui kitą (gyvatėle) – priekyje esantis vaikas kuria ir rodo judesius, kiti stengiasi tiksliai atkartoti, po to pasikeičia vaidmenimis. Susipažįsta su lietuvių liaudies tradiciniais žanrais: klauso pasakų, padavimų, sakmių, mena mįslės, minkles, sako skaičiuotes, greitakalbes, erzimus, dainuoja dainas, žaidžia žaidimus, šoka šokius, ratelius, mėgdžioja aplinkos, gamtos garsus. Susipažįsta su kalendorinių švenčių tradicijomis ir papročiais. Švenčia kalendorines šventes. Tyrinėja gamtos ciklus, gamtos reiškinius, augalus, gyvūnus, paukščius. Susipažįsta su kitų kultūrų tradicijomis, papročiais, tautosaka. Žaidžia ir improvizuoja įvairių gyvūnų, paukščių, gamtos reiškinių pamėgdžiojimus, mėgstamų filmukų, pasakų veikėjų epizodus. Vaidina pasitelkus įvairius žaislus, lėlės (lėlės, pieštukinės lėlės, lėlės ant pagaliukų, lėlės marionetės), su kaukėmis (kaukės spektakliams, šventinės kaukės), muzikiniame spektaklyje. Aptaria ir reiškia savo nuomonę apie matytus ir vaidintus spektaklius, apie personažų elgsenos motyvus, apie kūno plastiką. Žaidžia muzikinius žaidimus, laisvai, pagal situaciją reiškia veikėjo norus ir emocijas, palaiko bendravimą su žiūrovais (žvilgsniu).
		6 žingsnis	Muzika – klausysis įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteiks kilsius išpūdžius. Tyrinės girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Dainuos sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuos. Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais gros 2 -3 garsų melodijas. Šokis – šoks sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoks improvizuotai kurdamas septynių-aštuonių natūralių judesių seką. Vaidyba – tiksliai naudos	

5.3	KŪRYBIŠKUMAS Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.		daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius –aidimus ir ratelius, perteiks veikėjo mintis, emocijas. Vizualinė raiška – detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakos realias ir fantastines istorijas, įvykius. Kurs pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bandys jį įgyvendinti. Kartu su kitais kurs bendrus dailės darbus.	
		1 žingsnis	Pastebės ir smalsiai, gyvai reaguos į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus.	Pastebi ir skirtingai reaguoja į tą patį daiktą, žmogų, veidus, garsus, vaizdus, skonius, lytėjimo potyrius. Domisi savo kūnu, atrasdamas vis ką nors naujo. Žaidžia su įvairiaspalviais, įvairių formų žaislais. Renkasi kuo piešti. Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais – liesdamas, skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydamas. Naudodamas gamtines medžiagas, kuria naujus objektus. Išbando tai, ko dar nepatyrė: taškosi balose, voliojasi sniege, stato smėlio pilis, konstruoja iš lego kaladėlių.
		2 žingsnis	Domėsis naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Atras naujus veiksmus ir taikys juos daiktams tyrinėti.	
		3 žingsnis	Atras vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduos gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atliks įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	
		4 žingsnis	Ižvelgs naujus įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelks vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvos įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	

		5 žingsnis	Klausinės, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Išradingai, neįprastai naudos įvairias medžiagas, priemones. Džiaugsis savitu veiksmo procesu ir rezultatais.	tvirtina lėles-figūrėlės ant pagrindo. Jas naudoja savarankiškai. Gamina kaukes, šventines dekoracijas, papuošimus. Žaidžia – vaidina trumpas improvizacijas pagal literatūrinius muzikinius, pačių pasiūlytus siužetus. Stebi, kuria plastiškus žaidimus, išreiškiančius prasmę. Kuria pabaigas pasakoms, animaciniams filmukams. Aptaria matytus spektaklius, paveikslus, istorijas, herojus, veikėjus, juos atvaizduoja piešiniuose. Rengia kūrybinių darbų parodas, aptaria savo ir draugų kūrybą.
		6 žingsnis	Norės atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Smalsaus, klausinės, diskutuos, svarstys, įsivaizduos, fantazuos keldamas probleminius klausimus. Ieškos atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, priemonių, atlikimo variantų siekiant savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuos, nebijos suklysti, daryti kitaip.	

UGDymo APLINKA IR PRIEMONĖS

Ugdymo(-si) aplinka yra neatsiejama ugdymosi turinio dalis, padedanti siekti ikimokyklinio ugdymo programos tikslo. Kuriama aplinka sudaro sąlygas atsiskleisti kiekvieno vaiko kritiniam ir kūrybiniam mąstymui, kūrybiškumui, vaikai skatinami patirti kūrybinį džiaugsmą, spręsti problemas, reikšti savo nuomonę. Aplinkoje yra pakankamai ugdomųjų priemonių (taip pat ir specialiųjų ugdymosi priemonių), skatinančių aktyvią vaikų veiklą, jo smalsumą, vaizduotę. Vaikams žaisti, bendrauti sudaromos aplinkos ir už grupės ribų, tam panaudojamos kitos lopšelio-darželio erdvės bei jose esančios priemonės (interaktyvios grindys, sporto aikštynas, šiltnamiai. Vaikai susipažįsta tarpusavyje, kuria bendrus žaidimus, mokosi orientuotis darželio aplinkoje.

Siekdami užtikrinti kiekvieno vaiko gerą savijautą, kokybišką ugdymą(-si), ypatingas dėmesys skiriamas vaiko emociniam saugumui. Įgyvendinant socialinio-emocinio ugdymo programą „Kimochis“ yra kuriama palanki aplinka vaiko emocinei sveikatai palaikyti. Šios programos turinys padeda vaikams pažinti savo jausmus, įgyti pasitikėjimą savimi ir išmokti spręsti kebias socialines-emocines situacijas, atliepti vaiko savastį, pažadinti jo kūrybines galias, kurti atvirą dialogą, gebėjimus bendrauti ir bendradarbiauti, formuoti vaikų klausymosi kultūrą (suaugusiųjų gilinimąsi į vaiko pasaulio matymą ir jo poreikių raišką).

Grupių baldai, įranga ir ugdymo priemonės, grupių erdvės, kitos patalpos, žaidimų aikštelės yra saugios, patrauklios vaikams. Vidaus patalpos yra ergonomiškos, tinkamai apšviestos, palaikoma tinkama temperatūra.

Kasdieninių įgūdžių ugdymuisi naudojamos priemonės stalo serviravimui, aplinkos puošimui, higienai užtikrinti. Žinias ir patirtį apie sveiką gyvenseną vaikai įgyja nuolat veikdami: gamina įvairius patiekalus, susipažįsta su maisto produktais, šiam procesui vykdyti įsigyjama įvairių priemonių – knygų, plakatų, audio ir video įrašų. Žmogaus kūno tyrinėjimui naudojami plakatai, muliažai, didaktiniai ir stalo žaidimai, konstruktoriai.

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymosi ypatumus ir daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimo aprašą, kuriame išdėstyta aštuoniolika vaiko ugdymosi pasiekimų sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kuriuos vaikai įgyja iki 5(6) metų.

Vertindami vaiko ugdymo(si) pasiekimus siekiame:

- pažinti vaiką ir jo individualybę;
- išsiaiškinti kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes;
- nustatyti pasiekimų lygį ir daromą pažangą;
- padėti vaikui pačiam susivokti, kas jam sekasi gerai ir kur reikia pagalbos;
- informuoti tėvus ir siekti bendradarbiavimo;
- pamatyti ir įvertinti savo darbo veiksmingumą.

Pagrindiniai vaiko pasiekimų vertintojai yra grupių mokytojos. Vaiko pasiekimų vertinime dalyvauja tėvai (globėjai) ir patys vaikai. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų pasiekimų vertinime dalyvauja lopšelio-darželio švietimo pagalbos specialistai. Jie teikia rekomendacijas grupių mokytojams, tėvams (globėjams) apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus. Pedagoginei, psichologinei tarnybai rekomendavus, sudaromas individualus planas vaikams, kuriems ugdymo turinys pritaikomas.

Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo pokalbių su tėvais (globėjais) apie vaiką. Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai, surenkama jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus. Pedagogai vertina vaiko gebėjimus pagal visas ugdymosi sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnelius ir silpniau išreikštus gebėjimus.

Informacija apie kiekvieno vaiko pasiekimus ir pažangą renkama viso vaiko ugdymosi įstaigoje metu. Su vaiku aptariama, kas jam sekėsi, kas buvo sunku, ką jis sužinojo, kaip jautėsi. Po pirmo ir antro pusmečio atliekama surinktos informacijos apie vaiko pasiekimus ir pažangą analizė. Atsižvelgdama į vaiko pasiekimų rezultatus, mokytoja planuoja tolimesnį vaiko ugdymą(si). Vaiko pasiekimai aptariami su tėvais (globėjais) individualių pokalbių metu.

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo metodai:

- pokalbis su vaiko tėvais (globėjais), siekiant išsiaiškinti tėvų lūkesčius dėl vaiko ugdymo(si) ir sužinoti nuomonę apie vaiko pasiekimus ir pažangą;

- pokalbis su vaiku, siekiant išsiaiškinti, kaip vaikas gali išsakyti savo mintis, samprotavimus, požiūrius, išgirsti komentarus apie savo ar kito vaiko veiklą;
- stebėjimas – pagrindinis vaiko pažinimo būdas, kurį taiko įstaigos pedagogai;
- vaikų veiklos rezultatų analizė (kūrybos darbų analizė, vaizdo įrašų analizė, vaiko veiklos nuotraukos su aprašais, žodinė kūryba, rašytinės kalbos pavyzdžiai ir kt.).

VI SKYRIUS

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Jungtinės tautos (1989). Vaiko teisių konvencija. Prieiga per internetą: <https://unicef.lt/veikla/vaiko-teisiu-konvencija/>
2. Ikimokyklinio ugdymo programa kriterijų aprašas (2005). Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-04-18 įsakymas ISAK-627. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/web/lt/pedagogams/ugdymas/ugdymo_prog
3. Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa. <https://www.smm.lt/ugdymas/docs/2007-02-07-ISAK-179pdf>
4. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Monkevičienė O. (sud.).- V.:Minklės leidyba, 2001.
5. Raidos psichologija. Žukauskienė R.- V.: Margi raštai, 1998.
6. Artyn vaiko / Egmonto projektas vaikų darželiams. V.: Polilogas, 1997.
7. Demokratiškos pedagogikos matai / Ch.R.Mathiasen, E.Staerfeldt (sud.).-V.: Lektūra, 2000.
8. Pedagogika ir demokratija. E.staerfeldt, Ch.R.Mathiasen.-V.: Aidai, 1999.
9. Kūrybiškumas vaikų darželyje. Becker-Textor Ingeborg. V.: Previska, 2001.
10. Didžioji vaikų žaidimų ir darbelių knyga. Bertrun Jeitner-Hartmann (sud).-V.: Lektūra, 2000.
11. Didžioji spalvota žaidimų knyga. Grabbet R.-V.: Mūsų knyga, 2000.
12. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas Diane trister Dodge.-V.: Previska, 2007.
13. Projektų metodo pagrindai. Gražienė V.-V.: Gimtasis žodis, 2009.
14. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti.-V.: Švietimo aprūpinimo centras. 2006.
15. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos (2015). Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/web/lt/pedagogams/ugdymas/ugdymo_prog
16. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. Szarkowicz D.- V.: Thomson Social Sience Press, 2011.
17. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa. Prieiga per internetą <https://www.smm.lt/uploads/documents/gyvenimo-igudziu-programa>
18. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.-V.: Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
19. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. – V.: Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
20. Geros mokyklos koncepcija (2015). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-12-21 įsakymas Nr. V-1308. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/upload/documents/pedagogams/geros%20mokyklos%20koncepcija.pdf>
21. Seminaro projekto 0132inovacijos vaikų darželyje” (Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-01-0001) dalyviams medžiaga. Pramling Samuelsson, I. (2019-04-12 Vilnius).
22. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų edukacinių erdvių modernizavimas. Prieiga per internetą: <https://www.projektas-aikstele.lt/>

23. Pažangi pedagoginė praktika ir pedagoginės inovacijos Lietuvos vaikų darželiuose. Vad.prof O.Monkevičienė 2018.
24. Projektinis ugdymas priešmokykliniame amžiuje. Gražienė V, Jonynienė V ir kt. 2020.
25. Pedagogams ir tėvams apie penkerių- šešerių metų vaikų raidos ir ugdymo ypatumus.: V- ŠMM.